

Konferentie
Nederlandse
Religieuzen

knr

bulletin

jaargang 25 • nummer 3 • december 2022

*In beeld • We moeten keuzes
durven maken • pagina 4*

*Internationalisering • God
blijft verrassen • pagina 8*

*Bestuurbaarheid • Stap voor stap
op weg naar voltooiing • pagina 18*

Redactioneel

'Hoopvol op weg...' Het was het thema van het webinar over de tweede fase van de Synode, die de KNR samen met het Netwerk Katholieke Vrouwen en het bisdom Den Bosch organiseerde begin december.

'Hoopvol op weg...' Het zou ook het thema kunnen zijn van dit Bulletin. Hoop heeft te maken met toekomst, een toekomst waarin dingen anders en beter zullen zijn dan nu. Een tekst toegeschreven aan Vaclav Havel luidt: "Hoop is ergens voor werken omdat het goed is, niet alleen omdat het kans van slagen heeft. Hoop is niet hetzelfde als optimisme. Evenmin de overtuiging dat iets goed zal aflopen. Wel de zekerheid dat iets zinvol is ongeacht de afloop, het resultaat."

In veel verhalen in dit Bulletin lezen we over hoe mensen nadenken over en werken aan de toekomst omdat ze geloven dat het zinvol is. De nieuwe voorzitter van de KNR vertelt hoe het bestuur en het bureau nadenken over de toekomst van de KNR. Bij BESTUURBAARHEID leest u hoe de Franciscanessen van Etten al stappen aan het zetten zijn op het pad naar de voltooiing. Zij kijken vooruit naar de toekomst. U leest over enkele kloostergemeenschappen die als vanzelfsprekend hun deuren open hebben gezet voor gevluchte Oekraïners.

Ook de AMA commissie werkt aan de toekomst. Tijdens de AMA-dag van september werden nieuwe internationale leden voorgesteld. U leest erover bij PROJECTEN. Pater Charles Eba'a is sinds dit jaar missiesecretaris van het bisdom Den Bosch en onderzoekt hoe hij het missionaire werk in parochies toekomst kan geven in samenwerking met de afdeling diaconie en het gezinsspastoraat. In september werd in Heeswijk een dag georganiseerd voor de Brabantse religieuzen. Ook daar ging het over toekomst en hoe de waarden van het religieuze leven nu en later vorm kunnen krijgen.

In geen van deze verhalen is er de zekerheid over het resultaat. Maar allen zijn ze overtuigd dat het religieuze leven, de inzet voor vrede en dialoog en voor de noden van deze tijd, zinvol zijn.

In zijn Kerstboodschap noemt pater Mark-Robin Hoogland Kerstmis dan ook bij uitstek het feest van hoop, waarin hoopvolle mensen samen op weg gaan...

Colofon

Het KNR-bulletin (ISSN: 1569-9447) is een uitgave van de afdeling communicatie van de KNR en verschijnt drie maal per jaar. Door middel van dit bulletin wil de redactie religieuzen in Nederland en belangstellenden informeren over ontwikkelingen die zich afspelen in de wereld der religieuzen in brede zin. De redactie behoudt zich het recht voor om toegezonden kopij in te korten. Aan ieder bestuur van de bij de KNR aangesloten religieuze instituten en aan de redacties van congregatiebladen wordt een exemplaar verstrekt. Daarnaast ontvangen leden van commissies van de KNR het blad. Afzonderlijke gemeenschappen en individuele religieuzen kunnen het bulletin op aanvraag toegezonden krijgen. Artikelen mogen met bronvermelding overgenomen worden. Om dit blad toe te kunnen sturen, bewaart de KNR uw adresgegevens. Wij doen dat zorgvuldig. Indien u het Bulletin niet langer wenst te ontvangen kunt u zich afmelden via communicatie@knr.nl. Een interactieve vorm van dit blad is te vinden op de website www.knr.nl.

Illustratie voorzijde: Aanbidding der herders. Jacob Jordaans, Mauritshuis | In de cirkel: Unsplash

Vormgeving en lay-out: Vormweijjs, Nijmegen

KNR-afdeling communicatie, Postbus 111, 5201 AC 's-Hertogenbosch

Redactiesecretariaat/Eindredactie: Erica Op 't Hoog

T: 073 – 6921321, **E:** communicatie@knr.nl

www.knr.nl / www.religieuzen.nl / www.bewogenheid.nl

Het volgende nummer van het KNR-bulletin verschijnt in april 2023

▶ Sluitingsdatum van kopij: 15 februari 2023

inhoud

In beeld	4
• We moeten keuzes durven maken – <i>In gesprek met pater Mark-Robin Hoogland</i>	4
• Bestuurswisselingen & Professies	7
Projecten	8
• Community Sponsorship: samen vluchtelingen welkom heten	8
• Samen op weg naar gelijkwaardigheid – <i>Verslag van de jaarlijkse AMA-dag</i>	10
Internationalisering	13
• God blijft verrassen – <i>In gesprek met pater Charles Eba'a Assé cssp</i>	13
Synode	16
• Paus verlengt raadpleging voor de bisschoppensynode over een synodale Kerk	16
Bestuurbaarheid	18
• Dialoog met het dicasterie	18
• Stap voor stap op weg naar voltooiing – <i>Franciscanessen van Etten</i>	20
Religieus leven	23
• Roepingenwerk: wat te doen met 'krassen op de ziel'?	23
• Reisgenoot zijn voor mensen die zoeken – <i>Dag voor Brabantse Religieuzen</i>	25
• Economie in dienst van het charisma en de missie – <i>Studiemiddag beheer van tijdelijke goederen</i>	27
Gerechtigheid en vrede	29
• Ik was een vreemdeling en jullie namen Mij op – <i>Opvang van Oekraïense vluchtelingen door religieuzen</i>	29
Teksten om over na te denken – Economie in dienst van het charisma en de missie	32
Varia / korte berichten	34
• Algemene Vergadering van de UCESM in Rolduc • Ad Liminarapport • Doek valt voor Augustijns Instituut • Groen licht voor verduurzaming Sint Josephsberg Megen • Tentoonstelling over Franciscus van Sales en zijn volgelingen • Bijeenkomst over energie en verduurzaming • Vraag en aanbod	38
Boeken en beelden	39
• De schreeuw van de aarde • De civitate Dei • Als een wachtwoord • Verwante paters en broeders • Licht tot vrede • Zuster Clara - Clary Braun • Vrede in het na-christelijke tijdperk • Religieus leven met toekomst • Wat de bijbel wèl zegt over homoseksualiteit • De mensen blij maken • The Letter • Brandde ons hart niet	
Agenda	48

“We moeten keuzes durven maken”

In gesprek met pater Mark-Robin Hoogland,
de nieuwe voorzitter van de KNR

Kort na zijn verkiezing tot voorzitter van de KNR stond er een interview gepland voor het KNR Bulletin. Vanwege het overlijden van zijn vader moest het worden uitgesteld. Half oktober vond het gesprek met pater Mark-Robin Hoogland alsnog plaats. Hij vertelt over zijn keuze voor de passionisten, voor het bestuur van de KNR en de keuzes waar de organisatie de komende tijd voor staat.

Die keuze voor de passionisten was duidelijk. “Als deze congregatie niet had bestaan, zou ik hem zelf hebben opgericht,” zegt pater Mark-Robin. “Ik ben opgegroeid in een katholiek gezin en ging regelmatig met mijn ouders naar de kerk. Zo rond mijn zestiende ging ik mij bewuster oriënteren op mijn leven. Ik dacht ‘Als God er is, moet hij ook een centrale plek hebben in mijn leven.’ Een keuze voor het religieuze leven kwam toen al gauw in beeld. Ik wilde dit niet alleen doen, maar mijn roeping delen met anderen. En hoewel ik momenteel alleen woon in de parochie in Schoonhoven, ben ik wel degelijk volledig onderdeel van onze gemeenschap.

Ik heb mij eerst georiënteerd op het monastieke leven, maar het voelde alsof God mij eruit schopte. Ik moest óók actief zijn in de wereld. Het monastieke leven was niet mijn weg. In mijn parochie werd een parochievicaris werkzaam die passionist was. Door hem werd ik erg geïnspireerd. Zoals hij leefde en omging met de mensen, wilde ik het ook.

Inzet voor mensen die niet gezien worden

Ik ben kennis gaan maken met de gemeenschap en ben de biografie

van de stichter van de passionisten gaan lezen, Paulus van het Kruis. Hij leefde een teruggetrokken leven in een streek in Italië waar veel armoede en honger was en deze mensen door de staat en de kerk veronachtzaamd werden. Hij herkende in deze lijdende mensen het gezicht van de lijdende Christus en wilde zich ook inzetten voor hen. Dit sprak mij erg aan: vanuit deze inspiratie de keuze voor mensen die vandaag de dag een kruis dragen en niet gezien worden.”

Deze keuze voor mensen en thema's die niet de aandacht krijgen die hun toekomst, is een rode draad in het leven van pater Mark-Robin. “Ook in mijn studie en wetenschappelijk werk heb ik onderzoek gedaan naar minder voor de hand liggende onderwerpen, zoals het smeekgebed en de relatie tussen het lijden van Christus (en van ons) en de Almacht van God. Verder heb ik o.a. twee gebedenboeken geschreven voor jongeren die niet weten hoe te bidden en heb ik als eerste alle preken van Thomas van Aquino vertaald.”

Ook zijn pastorale inzet is vaak gericht geweest op mensen die lijden of niet gezien worden, zoals in het ziekenhuis en in een Londense achterstandswijk. “Daarnaast heb ik

gewerkt als interim-pastor in parochies waar tijdelijk, om wat voor reden dan ook, geen priester was. Zo'n gemeenschap wil verder, dus moet je je dienstbaar opstellen om hen gaande te houden of weer op weg te helpen. Ik ben ook acht jaar actief geweest als studentenpastor. Daar krijg je te maken met groepen jonge mensen die de kerk vaak niet bereikt. Zij zijn wel op zoek en hopen wel ergens op. Er leven veel vragen onder deze jongeren over identiteit en hun toekomst. Je krijgt te maken met verhalen over verslaving en depressie. Het lijdensverhaal biedt hier vaak een aanknopingspunt.”

In 2012 werd pater Mark-Robin gekozen tot provinciaal van Nederland en Noord-Duitsland en deze taak bleek niet te combineren met het studentenpastoraat. “We hadden op dat moment nog een vicariaat in Brazilië dat verzelfstandigd moest worden. Daarom moest ik regelmatig op reis. Echter, als studentenpastor moet je er zijn en dat kon ik niet meer waarmaken.

Vanwege deze Braziliaanse contacten heb ik Portugees geleerd en daardoor heb ik mij ook kunnen inzetten voor de Portugeestalige parochie in Rotterdam.”

De nieuwe voorzitter krijgt de voorzittershamer overhandigd door de vice-voorzitter
foto: KNR

Verder is pater Mark-Robin jarenlang als pastor actief geweest voor de LHBTQIA+ gemeenschap in diverse steden. “Ik werd hiervoor door deze mensen benaderd. Ik ben blij dat ik ook hierin iets heb kunnen betekenen en bijdragen. Door mijn andere werkzaamheden heb ik dit deels moeten loslaten. Maar ik blijf beschikbaar voor individuen en groepen.”

Kort na zijn verkiezing tot voorzitter van de KNR, publiceerde hij een boek over dit thema: ‘Wat de Bijbel wél zegt over homoseksualiteit’. Pater Mark-Robin benadrukt dat deze publicatie al lang gepland stond. Dat dit boek verscheen op het moment dat hij net een paar weken voorzitter was, is puur toeval. “Ik had het boek van Helminiak al lang gelezen vertaald, maar toen was er geen belangstelling om het uit te geven. Anderhalf jaar geleden ben ik er opnieuw naar gaan kijken en ontstond het plan om het alsnog te publiceren, met toevoeging van een aantal preken die ik in de loop der tijd rond dit onderwerp heb gehouden. Ik was op dat moment al wel lid van het bestuur KNR, maar dat ik voorzitter zou worden was toen nog niet te voorzien.”

De vraag om voorzitter te worden, kwam pas op het moment dat zijn voorganger, abt Bernardus Peeters, werd gekozen tot generaal abt van de Trappisten en naar Rome vertrok. “Ik ben blij met het vertrouwen dat ik heb gekregen, van het bestuur en van de Algemene Vergadering. Al had ik het op zich wel beter gevonden als er iets te kiezen was geweest. Voor mijzelf was de grootste stap overigens niet het voorzitter worden. Die was in 2019, toen ik benaderd werd om me verkiesbaar te stellen voor het bestuur KNR. Tot dan toe hadden we als passionisten alleen financieel en actief in de PIN bijgedragen aan de KNR. Omdat ik geen les meer gaf op priester- en diakenopleiding Bovendonk en enkele tijdelijke taken in Rome ophiielden, had ik tijd om voortaan ook op deze manier een bijdrage te gaan leveren aan het religieuze leven in ons land.” Op de vraag wat die bijdrage dan is antwoordt hij: “Ik ben een heldere denker, heb gevoed door het evangelie hart voor de mensen, het religieuze leven en heel de kerk in Nederland, ik voel me betrokken en ben niet bang om keuzes te maken. Bovendien heb ik bestuurservaring opgedaan op verschillende plekken, zoals in de Raad van Toezicht van een ziekenhuis”

Keuzes maken

Ook als KNR zullen we duidelijker keuzes moeten gaan maken. “De KNR bevindt zich op dit moment in een situatie waarin het nodig is om soms wat zakelijker te kijken. We moeten verschillende scenario’s tegen het licht houden en kritisch durven blijven. Gezien de leeftijdsopbouw zal er een kleine groep religieuzen overblijven, die voor een groter wordend deel uit buitenlandse religieuzen bestaat. Wat voor een KNR is er voor die toekomst nodig? Er zal behoefte blijven aan financieel en juridische expertise. Maar hoe zorgen we voor zichtbaarheid en presentie van de religieuzen? Hoe geef je daar vorm aan?”

Zijn eigen congregatie heeft ook te maken met een vergrijzend en krimpend aantal leden in Europa. “Vanouds vormen Nederland en Noord-Duitsland één provincie. Maar we zijn aan het onderzoeken of we samen kunnen gaan met andere provincies in Noord Europa. Ook wij moeten keuzes maken. Op welke plekken willen we present zijn en werken en waarom juist daar? Dat betekent ook dat we sommige dingen moeten loslaten en dat er kloosters gesloten worden en

communities gaan verhuizen. Het klooster in Haastrecht, ons moederhuis, wordt verkocht en we vertrekken naar een kleinere locatie in de regio. In Duitsland is een community verhuisd naar een plek dicht bij de Pater Karelkapel in Munstergeleen. Dit is een bedevaartsoord dat voor ons een focus is geworden. Naast de klassieke pelgrims richten we ons daar ook op randkerkelijken en zoekenden. Met een legaat dat we gekregen hebben, zijn we bezig een beeldentuin in te richten achter de kapel: met zeven beelden, naar de zeven smarten van Maria, rondom de Lourdesgrot. Elk beeld staat voor het lijden van een bepaalde groep mensen die vaak onzichtbaar blijft en vergeten wordt: mijnwerkers, vluchtelingen, mensen die te maken krijgen met echtscheiding, met huiselijk geweld, nabestaanden na een zelfdoding en kinderen die voor hun eerste verjaardag overlijden. In ontmoetingen deelden mensen hun leed met ons. In deze tuin worden zij zichtbaar en wordt aandacht gewekt, aandacht die hun toekomt.

Rond de kapel organiseren we o.a. ook een verdiepingproject. Onlangs is gestart met een scholenproject Pakka! (Pak je kans bij pater Karel). Dit lijkt aan te slaan. We hopen dat de Kapel zo een welkome plek blijft en dat onze spiritualiteit op deze manier verder gedragen wordt.

De tekenen van de tijd verstaan

De kracht van religieuzen is dat zij een antwoord willen geven op vragen die er leven in kerk en maatschappij. Als de taak die daaruit voortkomt voltooid is, kun je in het licht van je spiritualiteit op zoek gaan naar nieuwe noden: de tekenen van de tijd verstaan. Hoe jong of hoe oud we ook zijn, we zullen ons voortdurend de vraag moeten stellen, waartoe we geroepen zijn, waar we voor willen staan en waar we nu concreet voor kiezen.”

Deze vragen moet ook de KNR zich blijven stellen. De nieuwe voorzitter ziet de KNR in de eerste plaats als een vereniging die ordes en congregaties verbindt. Daarnaast moet de KNR hen faciliteren en helpen bij het zoeken naar antwoorden. “De KNR kan niet de verantwoordelijkheid overnemen voor projecten die een of meer congregaties niet meer kunnen of willen dragen. De voorzitter is geen superprovinciaal. Ook kerkrechtelijk gezien kan dat niet. Maar binnen de mogelijkheden die er zijn, zal de KNR proberen de vragen te verhelderen en antwoorden helpen zoeken.

Regiodagen zijn essentieel

Voor de toekomst zijn naast de Algemene Vergadering de regiodagen zeer belangrijk, denkt pater Mark-Robin. “Deze zijn essentieel omdat daar in kleine groepen zaken echt besproken kunnen worden. Daar kunnen de besturen hun stem laten klinken en is er meer ruimte voor dialoog. In deze regiodagen kunnen vragen en twijfels beter op tafel worden gelegd. Op die manier krijgen we als bestuur veel meer gevoel voor wat er speelt.

Deze regiodagen zouden bij voorkeur fysiek moeten plaatsvinden. Het is belangrijk om elkaar af en toe persoonlijk te ontmoeten en elkaars gelaat en lichaamstaal zien. Het faciliteren van deze ontmoetingen zie ik als een hoofdtaak voor de KNR.”

De taak als voorzitter vraagt wel meer tijd en verantwoordelijkheid dan van andere bestuursleden. “Ik moet toch eerder ‘ja’ zeggen als ergens de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het KNR bestuur gewenst is. Maar het voelt ook goed om dat te doen. Je bent als voorzitter nu eenmaal meer het gezicht naar buiten van de KNR.

Gelukkig hebben we een collegiaal bestuur en kan ik een beroep doen

op de ervaring, deskundigheid en wijsheid van de medebestuurders, met een doorleefde spiritualiteit. Daarnaast weten we ons als bestuur gedragen door de gedrevenheid van het bureau. Die gedrevenheid is ook een valkuil, zowel voor bureau als bestuur. We zijn een krimpende organisatie en zullen moeten leren onze grenzen onder ogen te zien, te accepteren en aan te geven. Als religieuzen zijn we soms te lief en vinden we het moeilijk om besluiten te nemen. Deze geest waait ook binnen de organisatie van de KNR. Maar we moeten erkennen dat we niet meer alles kunnen en dat we keuzes moeten maken.

Het is uiteindelijk onze taak als bestuur om dat te doen, maar wel nadat we goed geluisterd hebben naar wat de leden willen en wat de medewerkers van het bureau kunnen. Dit is niet makkelijk en vraagt veel aandacht en energie.

UCESM

Kort voor zijn verkiezing tot voorzitter werd pater Mark-Robin onverwacht ook gekozen tot Raadslid van de UCESM, de unie van de conferenties van religieuzen in Europa. “Het was voor mij inderdaad totaal onverwacht dat ik op de lijst van voorgedragen leden kwam en ook nog gekozen werd. Maar ook hier zal ik mijn steentje gaan bijdragen aan de toekomst van religieus leven in Europa. UCESM vertegenwoordigt zo’n 250.000 religieuzen en is ook de gesprekspartner van de COMECE (Conferentie van Europese bisschoppen). Nu steeds meer religieuze instituten in Europa hun scholen en ziekenhuizen overdragen, moeten ook zij gaan zoeken naar nieuwe werken en nieuwe noden. Zowel in Europa als in Nederland moeten we blijven nadenken over wat de meerwaarde van religieuzen is voor kerk en maatschappij.”

ERICA OP 'T HOOG

Bestuurswisselingen

Dagelijks bestuur KNR

Tijdens de Algemene Vergadering op 29 september werd zuster Emmanuele Sipkema osb, priorin van het Liobaklooster in Egmond-Binnen gekozen als bestuurslid KNR.

Hiermee is het aantal bestuursleden weer op peil volgens de huidige statuten.

Missionarissen van Mill Hill

- Pater Ben Engelbertink, regionaal overste
- Pater Jac Hetsen, lid
- Pater Theo Geurtsen, lid
- Mevrouw Toos Beentjes lid
- De heer Ko Klaver, lid

Zusters Dominicanessen van Voorschoten

- Zuster Regina Plat, overste
- Zuster Liduina Groenewegen, lid
- Zuster Pauline Haverkamp, lid

Duitse Provincie van de Missiezusters Dienaressen van de H. Geest (Steyl)

- Zuster Maria Theresia Hörnemann, overste
- Zuster Bettina Rupp, lid
- Zuster Ilse Beckmann, lid
- Zuster Luzia Schmuki, lid
- Zuster Martina Kohler, lid

Broeders van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes

- Broeder Ton Houdé, algemeen overste
- Broeder Herman Yosef Gultom, plaatsvervanger
- Broeder Franklin Clemencia, raadslid
- Broeder Albertus Komang Alit, raadslid
- Broeder Hugo Fahik, raadslid

Professies

Minderbroeders Franciscanen

- Broeder Benedetto Ressa

Missiezusters Franciscanessen van de H. Antonius (Asten)

Niet langer zetelt het bestuur in Asten, maar voortaan in Palmeira dos indios in Brazilië. Het bestuur bestaat uit:

- Zuster Dorinha de Nascimento, algemeen overste
- Zuster Lourdes Santana, plaatsvervangend overste
- Zuster Nadja Maria Feitosa, lid
- Zuster Edineuza de Oliveira Araujo, lid

Congregatie van het Heilig Sacrament

- Pater Eugène van Heyst, provinciaal
- Pater Jean-Claude Cuennet, vice-provinciaal
- Pater Hans van Schijndel, lid
- Pater Mateus Patricio, lid
- Pater Gérard Daix, lid
- Pater Aad van Ruiten, lid
- Pater Fons Kuster, econoom

Het Nederlands Huis van de Congregatie der Liefdezusters van het Kostbaar Bloed

- Zuster Bernarda Verheggen, overste van het Huis
- Zuster Clara Op de Weegh, vervangend overste
- Zuster Margaretha Wolters, lid

Congregatie van de Zusters Ursulinen van Bergen

Voor een eerste periode van vier jaar is de heer diaken Jules Post benoemd als algemeen administrator

Dienaressen van de H. Geest van de Altijddurende Aanbidding (SSpSap) | Klooster Cenakel

- Zuster Maria Scholastica Estrada, overste

Projecten

Community Sponsorship: samen vluchtelingen welkom heten

Justice & Peace Nederland zet zich al jaren in voor een humaner asielbeleid in Nederland, waarbij er meer aandacht is voor betere integratiemogelijkheden door middel van burgerparticipatie. Een aantal jaren geleden is Justice & Peace gestart met Samen Hier. Dit is een landelijke beweging van bewoners en organisaties die de manier waarop mensen op de vlucht naar Nederland komen en de opvang van vluchtelingen wil veranderen, door middel van community sponsorship. Liselot van Zantvoort, medewerker van Justice & Peace legt uit hoe dit werkt.

“Community sponsorship is in ons land relatief nieuw, maar in bijvoorbeeld Italië en Canada al een beproefd concept,” vertelt Liselot. “In het kort komt het er op neer dat een groep mensen uit een dorp of stad samen een kring vormt rond een nieuwkomer en deze helpt wegwijs maken. In Canada zorgt zo’n groep soms zelfs voor huisvesting. Dat is in ons land niet het geval.”

Hervestiging

Het gaat in Nederland in eerste instantie om vluchtelingen die in aanmerking komen voor hervestiging. Via de UNHCR komen er jaarlijks 500 vluchtelingen op uitnodiging naar ons land. Zij hoeven niet de hele procedure via een aanmeldcentrum en AZC te doorlopen, maar krijgen een woonplek in een gemeente. Het gaat hier om kwetsbare mensen, alleenstaande moeders, mensen met een beperking of anderen die ook in een vluchtelingenkamp elders niet veilig zijn. De UNHCR selecteert deze vluchtelingen en toetst de criteria voor een verblijfsvergunning. Op deze manier hoeven zij niet een gevaarlijke reis en lange procedure te ondergaan. Op de lijst van de UNHCR staan wereldwijd ongeveer twee miljoen kwetsbare

vluchtelingen. Met diverse landen zijn afspraken gemaakt over hoeveel zij er jaarlijks willen opnemen. Voor Nederland zijn dat er dus 500.

Normaal gesproken zorgen instanties als Vluchtelingenwerk voor al het papierwerk en helpen statushouders die een woning toegewezen krijgen met praktische zaken. Bij het community sponsorship initiatief van Justice & Peace blijven dergelijke organisaties wel betrokken, maar

aanvullend daarop zoeken zij een groepje van ongeveer vijf mensen die op een informele manier iemand op weg helpen. Zij vormen een sociaal netwerk rond deze persoon of gezin en helpen vanaf dag één bij praktische zaken, maar daarnaast ook met het opbouwen van een netwerk. Zo’n groepje kan bestaan uit vrienden, kennissen, familie of collega’s.

Liselot: “Het voordeel van zo’n informele Samen Hier groep is dat

Foto's: Esmée de Vette

het enorm kan helpen bij de sociale en emotionele inburgering. Er is sprake van gelijkwaardigheid en via de leden van zo'n groep wordt het netwerk van de statushouder verder vergroot. Een veilige verblijfplaats brengt zeker niet automatisch ook een duurzaam toekomstperspectief mee. Hervestiging is pas het begin van een lang en complex proces van integratie in een nieuwe samenleving. Het opbouwen van een sociaal netwerk is cruciaal daarbij.

Bijkomend voordeel is dat Nederlanders die meedoen meer begrip krijgen voor de situatie van vluchtelingen. Ook dit bevordert de integratie. Dat moet immers van twee kanten komen.

In principe vragen we de groep en de nieuwkomer om ongeveer een jaar met elkaar op te trekken. Soms ontstaan er vriendschappen uit die langer duren. Er zijn nu ook voorbeelden van nieuwkomers die via community sponsorship zijn begeleid, en nu zelf in zo'n groepje zitten om weer nieuwe mensen te begeleiden. Dat is heel mooi, want zij weten als geen ander hoe het is om je hier als nieuwkomer te vestigen.”

Samen Hier richt zich in eerste instantie op mensen in de leeftijdscategorie van 25 – 50 jaar die ook een druk leven hebben met een baan en een gezin bijvoorbeeld. Zij hebben immers vaak ook een groot netwerk

en sluiten qua leeftijd goed aan bij de leeftijd en interesses van nieuwkomers. Tijdens het jaar bieden Justice & Peace en de Samen Hier partners trainingen en begeleiding aan de groepen. Zo is er voor iedere groep een contactpersoon beschikbaar. Deze contactpersonen worden *community bouwers* genoemd en vervullen een brugfunctie tussen de nieuwkomers en de gevestigde Nederlanders in de groep. Zij spreken naast Nederlands, de taal van de nieuwkomer en helpen met eventuele culturele verschillen tussen beiden. Ook worden er regelmatig community events georganiseerd om elkaar beter te leren kennen en ieders netwerk uit te breiden.

Samen Hier groepen voor statushouders en Oekraïense vluchtelingen

Er is tevens een andere vorm van een Samen Hier groep: een welkomgroep. Hierbij is de groep minder betrokken bij de eerste praktische stappen die gezet moeten worden als je net in Nederland aankomt. De welkomgroepen trekken ook één jaar lang met elkaar op en zetten hun tijd, netwerk en kennis in om te zorgen dat de nieuwkomers zich thuis voelen in hun nieuwe woonplaats. Ze ondernemen leuke activiteiten en uitjes, oefenen de taal en denken bijvoorbeeld mee bij het vinden van een passende baan of studie.

Samen Hier groepen voor Studenten

Justice & Peace werkt aan nog een nieuwe variant op dit community sponsorship initiatief gericht op studenten. Studenten in vluchtelingenkampen kunnen soms ook op een studentenvisum naar ons land komen. Samen Hier groepen van medestudenten gaan zo'n vluchtelingstudent begeleiden en helpen met het opbouwen van een sociaal netwerk. Deze groepen kunnen groter zijn dan vijf. In Den Haag is enkele jaren geleden gestart met de Samen Hier variant voor studenten.

Bijdragen of meedoen aan Samen Hier

Justice & Peace heeft in verschillende steden Samen Hier communities opgezet. Nu het weer mogelijk is om bijeenkomsten te organiseren zijn ze op zoek naar organisaties, netwerken en burgers die willen bijdragen aan het uitbreiden van Samen Hier in hun woonplaats. Daarnaast zijn zij ook op zoek naar financiële ondersteuning van hun burgerparticipatie initiatief.

De mensenrechtenorganisatie hoopt uiteindelijk een landelijk Samen Hier netwerk op te bouwen dat het mogelijk maakt dat meer kwetsbare vluchtelingen op een veilige en legale manier naar ons land kunnen komen om een nieuw leven op te bouwen.

ERICA OP 'T HOOG

Meer informatie www.justiceandpeace.nl/initiatieven/samen-hier

Het Samen Hier initiatief ontvangt financiële ondersteuning van de religieuzen via KNR-PIN

Samen op weg naar gelijkwaardigheid

Verslag van de jaarlijkse AMA-dag in Nieuwkuijk

Op vrijdag 23 september kwamen zo'n veertig vertegenwoordigers van religieuze instituten bijeen op de jaarlijkse AMA-dag, net als vorig jaar in de Mariënkroon in Nieuwkuijk. Thema dit jaar was gelijkwaardigheid. De Adviescommissie Missionaire Activiteiten (AMA) heeft dit thema altijd hoog in het vaandel gehad, maar nu wordt daar heel concreet invulling aan gegeven. Op de AMA-dag waren twee internationale religieuzen aanwezig die als kandidaat-lid zijn toegetreden tot de AMA: zuster Sabina Pathrose van de Good Shepherd Sisters uit India en zuster Agatha Chikelue van de Daughters of Mary Mother of Mercy uit Nigeria.

Gelijkwaardigheid is iets waar we hard aan werken, maar waarvan we weten dat het moeilijk te bereiken is in de werkelijkheid van alledag. Onze wereld is gebouwd op ongelijkwaardigheid, die vaak oude en hardnekkige wortels heeft. In de missionaire traditie is die ongelijkwaardigheid tastbaar aanwezig. Het streven is altijd geweest naar gelijkwaardigheid tussen bijvoorbeeld congregaties hier en overzeese provincies, tussen religieuzen binnen één en dezelfde congregatie. Maar gezien de verschillen in achtergrond, kennis en financiën was dat lang niet altijd haalbaar. Inmiddels is daar veel in veranderd. En er worden nog steeds stappen gezet in de goede richting.

De AMA-commissie heeft afgelopen jaar zo'n stap gezet door religieuzen uit de landen waarin AMA actief is uit te nodigen om lid te worden van de commissie. Zo wordt niet alleen het streven naar meer gelijkwaardigheid handen en voeten gegeven, maar wordt ook nieuwe en levende kennis uit de missionaire praktijk in de commissie ingebracht. Op de AMA-dag waren de twee eerste buitenlandse leden aanwezig. Zij werden aan de aanwezige religieuzen voorgesteld in een gezamenlijk interview.

Zuster Sabina Pathrose

Zuster Sabina Pathrose uit India kent AMA al lang. Ruim twintig jaar

geleden werkte zij al in een project in Zuid-India dat door AMA werd gesteund. Haar jaren als lid van het Generaal Bestuur van de Good Shepherd Sisters hebben haar een ruime blik gegeven. "Ik weet nog goed dat ik voor het eerst op bezoek kwam bij onze zusters in de Filipijnen. Het trof mij hoe gelijkwaardig zij met elkaar omgingen. Ik realiseerde mij toen hoeveel invloed het kastensysteem in India heeft. Jarenlang heb ik met Dalits (kastelozen) geleefd en gewerkt, dus ik wist hoe negatief kaste werkt in India. Maar nu zag ik voor het eerst dat het ook anders kan. Dat was een verrijkende ervaring. Ik verheug mij erop dit soort ervaringen in te zetten als lid van de AMA-commissie."

Zuster Agatha Chikelue

Zuster Agatha Chikelue was eigenlijk nooit van plan om zuster te worden. "Als baby was ik heel erg ziek, iedereen dacht dat ik dood zou gaan. Mijn vader raadpleegde toen een traditionele genezer, die zei dat mijn ouders een offer aan de riviergodin

Zuster Agatha: "Ik zie missie als iets wat voortdurend in verandering is, wat voortdurend antwoordt op de noden van de tijd. Voor mij als religieus is het nu vanzelfsprekend dat ik ga praten met moslims en zelfs vriendschappen met hen sluit. Voor mij is dialoog die leidt tot vrede een centrale boodschap van het Evangelie, een directe uitdrukking van liefde." | Foto: Mensen met een Missie

Zuster Sabina: “Je doet recht aan wie lijdt. Als de aarde lijdt, zet je je voor de aarde in, als mensen lijden, voor mensen. Dat is voor mij missie. Niet het uitdragen van je eigen geloof. Ik geef om, ik houd van en respecteer alle mensen.” | Foto: Mensen met een Missie

moesten brengen. Anders zou ik het niet overleven of in ieder geval nooit trouwen en kinderen krijgen. Mijn moeder zei: ‘geen sprake van, wij zijn christenen dus wij doen niet aan dat soort offers’. Dus zo zal het wel gekomen zijn dat ik voor zuster in de wieg ben gelegd.” Ze zegt het met haar grote aanstekelijke lach. Intussen is ze heel gelukkig in haar werk met interreligieuze groepen vrouwen in Nigeria en elders in Afrika.

Schadelijke overtuigingen

Tijdens zijn inleiding in de ochtend wees Rick van der Woud, directeur van Mensen met een Missie, al op het feit dat gelijkwaardigheid altijd iets persoonlijks is. Juist als we zelf in aanraking komen met ongelijkwaardigheid, voelen we aan den lijve wat dit met ons doet. Als zo’n ervaring persoonlijk wordt, kun je ook in beweging komen om dingen te veranderen. Dat is een belangrijk inzicht, dat Mensen met een Missie wil inzetten om haar werk nog meer kracht bij te zetten.

Aan onrecht, uitsluiting en discriminatie liggen vaak hardnekkige vooroordelen en overtuigingen ten grondslag. Als die leiden tot structurele ongelijkwaardigheid of zelfs geweld zijn die overtuigingen des te

schadelijker. Maar om ze te veranderen is een lange adem nodig en zorgvuldige keuzes over hoe je dat doet en met wie. Daar wil Mensen met een Missie zich de komende jaren sterk voor maken: om schadelijke overtuigingen tegen te gaan en om te buigen naar positieve inzet voor gelijkwaardigheid.

Rick legde uit dat Mensen met een Missie dat ziet als een belangrijke missionaire opdracht. Juist omdat overtuigingen vaak verbonden zijn met waar mensen in geloven. Geloof en religie kunnen mensen bevrijden en inspireren, maar hen ook vasthouden in negatieve overtuigingen en oordelen over anderen. Het vraagt kennis en gevoeligheid voor lokale verhoudingen en religieuze sentimenten om hier op een positieve manier iets in te kunnen veranderen. En vooral ook begrip voor de lokale situatie en veel geduld. Het is de enige weg naar duurzame en structurele verandering.

Dichtbij huis

Het onderwerp gelijkwaardigheid werd ’s middags verder besproken in verschillende werkgroepen. Deelnemers konden doorpraten met zuster Sabina of zuster Agatha, en met andere AMA-commissieleden hun

ideeën en vragen delen. Het leverde levendige gesprekken op. Deelnemers beaamden dat het toelaten van buitenlandse religieuzen in de AMA-commissie een goede stap is naar meer gelijkwaardigheid. Er werden ook suggesties gedeeld over hoe dit nog verder versterkt zou kunnen worden. De rol van leken werd genoemd, maar ook de vraag waarom AMA in Nederland gevestigd zou moeten blijven.

Een aantal buitenlandse missionarissen in Nederland herkende zich sterk in een subtiel gevoel van ongelijkwaardigheid. Je wordt als buitenlandse missionaris toch geacht je aan te passen aan het Nederlandse model. Het gesprek was serieus maar kreeg ook een luchtige toon toen zij voorbeelden gaven van hoe Nederlanders zogenaamd heel gelijkwaardig zijn, zolang dat maar op hun manier gaat. Het bevestigde dat je een thema als gelijkwaardigheid ook goed met humor kunt behandelen.

Zuster Agatha vertelde in haar groep uitgebreid en gepassioneerd over haar interreligieuze werk in Nigeria als voorzitter van de Cardinal Onaiyekan Foundation for Peace. Religie is in Nigeria heel belangrijk. Mensen vertrouwen de corrupte politici niet

en luisteren veel liever naar religieuze leiders. Die hebben daarom veel invloed. Zuster Agatha zelf vond dat vrouwen daarin te weinig stem hadden, en richtte het Women of Faith Network op. Daarin wijst ze vrouwen ook op hun eigen kracht en verantwoordelijkheid: “Vrouwen zijn heel

goed in klagen over geweld en onderdrukking. Maar ik zeg: droog je tranen en recht je rug! Wat kunnen wij doen? De geweldsplegers zijn ook jullie kinderen en familie! Ik daag jullie uit: ga met ze praten. Laten we het samen doen!”

En zo kwam de AMA-dag weer ten einde met een inspirerend slotmoment. Een dag waarop belangrijke thema's werden besproken, ervaringen werden uitgewisseld en inspiratie werd gedeeld, aangewakkerd en vermenigvuldigd.

TON GROENEWEGEN
SECRETARIS AMA
MENSEN MET EEN MISSIE

Kennismaking met de twee buitenlandse AMA-leden

Met humor werd in een van de groepen gesproken over de culturele verschillen waar buitenlandse missionarissen in ons land soms mee te maken krijgen.

Via AMA geven de religieuzen financiële ondersteuning aan verschillende projecten op het gebied van vrede en dialoog en gelijkwaardigheid.

Internationalisering

God blijft verrassen

In gesprek met pater Charles Eba'a Assé cssp

Brazilië, België of Gabon; dat waren de landen die pater Charles Eba'a Assé als voorkeur opgaf voor zijn eerste missie als pater van de Congregatie van de Heilige Geest. Het werd Nederland. Zeventien jaar geleden kwam hij aan vanuit Kameroen en ging aan de slag in Rotterdam. Via Heereveen belandde hij uiteindelijk in Handel, een klein dorp in de Brabantse Peel. Naast het werk in het pastoraat in Handel en Veghel, is hij sinds juni van dit jaar voor één dag in de week aangesteld als missiesecretaris van het bisdom 's-Hertogenbosch. Een gesprek over missionaris zijn met lege handen en de creativiteit van de Heilige Geest

“Als je gevraagd wordt voor een taak, moet je het eerst gaan doen en kijken hoe het gaat, en niet meteen ‘nee’ zeggen,” antwoordt pater Charles op mijn vraag waarom hij de functie van missiesecretaris op zich genomen heeft. “De eerste twee jaar zie ik als een pilot. Ik begin met kennismaken met iedereen, ik maak een tour langs instellingen, organisaties en bij de dekenaten. Ik wil graag zichtbaar zijn. Mensen moeten me weten te vinden als ze vragen hebben.”

Missie – diaconie – familiepastoraat

Pater Charles volgt Embregt Wever op, die in het bisdom naast missie ook verantwoordelijk was voor diaconie. Daar zijn nu twee andere medewerkers voor aangesteld. “Ik ben

aspecten samen. Hopelijk geeft het in sommige parochies ook weer een nieuwe impuls. Ik merk dat veel pastores het erg druk hebben en dat de nadruk in hun werk ligt op de vieringen en sacramenten, naast al het administratieve werk. Dat is jammer. Diaconie is een wezenlijk onderdeel van ons geloof. Als je daar niets mee doet, wat vier je dan nog op zondag? Vaak lijkt er een focus te liggen op het behouden van wat er is, maar soms moet je risico's durven nemen om te kunnen groeien. Als je iets organiseert wat achteraf niet goed loopt, kun je ook leren van je fouten.

In de parochie werk ik met mijn collega Hennie en een groep parochianen in het werkveld familiepastoraat. Zij komen soms met hele mooie ideeën die anders zijn dan wat ik denk. Zij komen dan met andere teksten en gebeden die totaal anders zijn dan wat in het boekje staat. Het was in het begin moeilijk te accepteren. Maar nu is het voor mij vanzelfsprekend. Sterke nog, het dwingt mij om zelf ook creatief te zijn in mijn overwegingen. En dan pakt het vaak heel mooi uit.”

Hij vervolgt: “De kerk is bang om zich kwetsbaar op te stellen, maar

Zonder religieuzen
verliest de kerk bepaalde
waardevolle elementen.

van mening dat diaconie, missie en ook familiepastoraat meer moeten samenwerken, ze horen samen. We gaan daarom proberen het Driekoningen zingen ook in ons bisdom op te starten. Hier komen die drie

dat is juist goed. Kwetsbaarheid is een kracht. Mensen kunnen zich daarin herkennen. Als kerk zijn we ook zoekend en iedereen kan ons daarbij helpen.”

Samen het geloof herontdekken

Er is voor pater Charles een groot verschil tussen de missionarissen vroeger en nu.

“Vroeger kwamen de missionarissen, ook mijn medebroeders, naar Afrika met bepaalde waarheden. Zij vertelden ons hoe het moest en eigen gebruiken werden soms aan de kant gezet.

Nu komen wij naar hier, want Nederland is een missieland geworden. Soms krijg ik de vraag of ik hier het geloof kom herstellen. Dat is niet zo. Ik kom met lege handen. Beter vind ik het te zeggen dat ik kom om samen met de mensen hier het geloof te herontdekken. Ik hoef de verhalen niet te vertellen, die kennen de mensen al maar samen met hen probeer ik ze opnieuw te zien. Dat is het geheim van missie: samen met de mensen op weg gaan om de sporen van God in het alledaagse leven te ontdekken. God is steeds aanwezig, maar wij moeten een andere taal gebruiken om dat aan de nieuwe generaties te vertellen. Dat geldt ook voor het gezinspastoraat: elke doelgroep vraagt zijn eigen taal; kinderen of ouders. Maar de Geest helpt hierbij.”

Als voorbeeld vertelt pater Charles over de wandeling met vormelingen die gepland stond naar het bedevaartsoord Handel. Er waren maar een paar aanmeldingen. Maar op het geplande tijdstip stond er toch een groep van zo'n dertig jongeren. Hij is een stuk met hen meegelopen en moest de overweging tijdens de viering improviseren. “Ik zag hun mobieltjes en moest denken dat deze steeds weer opgeladen moeten worden om energie te hebben, een bedevaart is ook bedoelt om jezelf en je geloof weer op te laden.”

Taal leren is de eerste missie

Charles begon zijn missie in Nederland in Rotterdam – Zuid. Een plek waar ook een grote Antilliaanse gemeenschap is, daarom besloot hij

Dat is het geheim van missie: samen met de mensen op weg gaan om de sporen van God in het alledaagse leven te ontdekken.

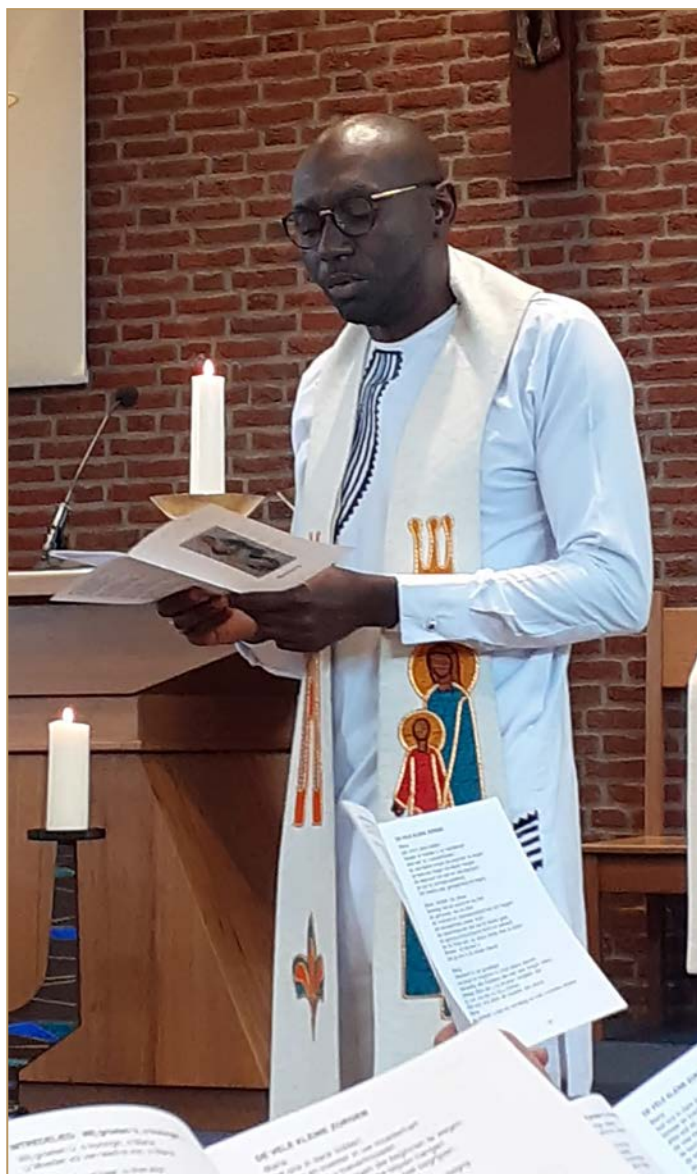

om naast het Nederlands ook Papiaments te leren om zo met deze gemeenschap ook in hun eigen taal te kunnen spreken en vieren. “Het was een boeiende en bloeiende gemeenschap, met veel jonge mensen. Er was veel armoede en de gemeenschap stond er financieel slecht voor. Ik dacht altijd dat er in Nederland geen armoede was, maar heb dat daar wel gezien. Missie wordt door veel mensen gezien als naar de armen gaan. Ik dacht niets te kunnen brengen in Nederland, maar je kunt ook op een andere manier impact hebben op mensen. Je moet eerst goed kijken naar de mensen en hen proberen te begrijpen, met mensen samenleven, dan pas zullen zij zich open stellen voor jou. Dat kun je niet afdwingen.”

Na enkele jaren in Rotterdam, kreeg Charles van zijn overste het verzoek

om naar Heereveen te gaan om daar in de parochie te werken. Een nieuwe plek voor zijn congregatie. Na een aantal jaren is hij overgeplaatst naar Handel. Weer een hele nieuwe plek, met nieuwe mensen en nieuwe gebruiken. Hier woont hij met vijf medebroeders in de pastorie. Naast het werk in de parochie, wilde hij ook graag wat anders doen. Dat is nu het missiesecretariaat geworden, op verzoek van bisschop de Korte, die hij al kende vanuit bisdom Groningen – Leeuwarden.

Voor buitenlandse missionarissen is het heel belangrijk om als eerst de taal te leren, vindt Charles. “Dat is eigenlijk je eerste missie, daarna komt de cultuur en ook de kerkcultuur. En dan pas kun je leren relativeren. Want alles is anders dan je geleerd hebt in je opleiding in Afrika. Ik moet hier wel oppassen dat

ik mijn spontaniteit niet kwijtraak. Nederland is een land van plannen en vergaderen. Daar gaat veel tijd in zitten. En alles moet op afspraak. Mensen vinden het vervelend dat je aan de gesloten deur komt. Toch plan ik niet altijd en soms probeer ik gewoon bij iemand spontaan op bezoek te gaan.

Tijdens de preek loop ik graag heen en weer, dat gaf problemen met het geluid. Gelukkig is dat nu opgelost. Ik krijg een losse microfoon en hoef niet op een plek te blijven staan. Door de ontmoeting met andere culturen ben ik wel vrijer geworden in mijn geloof. En het is ook verdiept.”

Toekomst

De congregatie van de H. Geest bestaat in Nederland voor een groot deel uit ouder wordende Nederlandse leden en een groeiend aantal medebroeders uit Afrika. Op de vraag hoe hij de toekomst van de congregatie in Nederland ziet, antwoordt Charles dat hij in Nederland wil blijven. “Ik ken hier zoveel mensen nu. Graag zou ik over een aantal jaren ook graag in andere vormen van pastoraat werken, bijvoorbeeld in het gevangenispastoraat of ziekenhuis. Ik denk dat wij als missionarissen niet alleen in de parochies moeten blijven, maar meer op andere plekken in de maatschappij zichtbaar moeten zijn. Of dat we als spiritijnen een eigen parochie krijgen, waar we meer onze eigen kleur aan kunnen geven bij activiteiten en vieringen. Ik vind het belangrijk dat we naar buiten blijven gaan en mensen nabij kunnen zijn. Dat is waarom het voor de kerk goed dat er religieuzen zijn die dat kunnen doen. Zonder religieuzen verliest de kerk bepaalde waardevolle elementen.

Hoe de toekomst van de kerk en het religieuze leven er uit zal zien, weet

Charles niet. Er was gehoopt op Nederlandse roeping door de komst van de jonge Afrikanen. Dat is niet gebeurd. Maar er zijn mensen die op andere manieren zich aansluiten, bijvoorbeeld de medestanders. “De Geest is creatief, we moeten soms

ook out of de box durven denken. Samen met anderen ben ik onderweg en ook zoekend. En samen moeten we blijven hopen dat we die sporen van God kunnen vinden. Want God blijft verrassen.”

ERICA OP 'T HOOG

Een verkorte versie van dit artikel stond in Missionaire Agenda nummer 4 van 2022

← Pater Charles tijdens een viering

Nabij zijn is belangrijk: pater Charles tijdens een kano-uitstapje van de jongerengroep

Paus verlengt raadpleging voor de bisschoppensynode over een synodale Kerk

Paus Franciscus heeft op zondag 16 oktober na het Angelusgebed laten weten dat de bisschoppensynode over een synodale Kerk met één jaar wordt verlengd. Dit besluit geeft ruimte voor meer en beter overleg in aanloop naar de slotfase in oktober 2024.

Paus Franciscus lanceerde in oktober 2021 het Synodaal Proces als onderdeel van de synode over synodaliteit. Hij nodigde alle katholieken wereldwijd uit om in hun lokale bisdommen van gedachten te wisselen over de rol van de Kerk, op biddende wijze, in alle openheid voor wat de Heilige Geest hen hierover zegt. De eerste, ‘diocesane’ fase werd in augustus 2022 afgesloten. 112 van de 114 bisdommen in de wereld hebben samenvattingen gestuurd aan Rome van de gesprekken die zijn gevoerd in het kader van het Synodaal Proces. In de tweede fase die nu is aangebroken, zullen continentale vergaderingen plaatsvinden “om de onderscheiding voort te zetten [...] in overeenstemming met de sociaal-culturele bijzonderheden van hun respectieve regio’s.”

Deze fase is nu dus met een jaar verlengd. De paus lichtte zijn besluit als volgt toe: “De vruchten van het in gang gezette synodale proces zijn talrijk. Maar om ze tot volle bloei te laten komen, is het noodzakelijk geen haast te maken. Om meer tijd te hebben voor overleg heb ik daarom besloten dat de synodevergadering in twee zittingen wordt gehouden. De eerste van 4 tot en met 29 oktober 2023 en de tweede in oktober 2024. Ik vertrouw erop dat deze beslissing zal leiden tot een begrip van synodaliteit als een opbouwende dimensie van de Kerk. Ook zal het iedereen helpen om het te beleven als een tocht van broeders en zusters die de vreugde van het Evangelie verkondigen.”

De betekenis van synodaliteit ontdekken

Bisschoppensynodes zijn na afloop van het Tweede Vaticaanse Concilie in 1965 door paus Paulus VI ingesteld. Door ‘samen op weg te gaan’ (de letterlijke vertaling van het Griekse woord syn-hodos) zouden de inzichten en

besluiten van het concilie gaandeweg vorm krijgen in het leven van de Kerk en haar helpen antwoorden te vinden op de nieuwe uitdagingen van de moderne tijd. Van wederkerigheid en een luisterende houding was echter geen sprake tijdens de bisschoppensynodes die plaatsvonden onder paus Johannes Paulus II en Benedictus XVI. Rome was blijkbaar zo geschrokken dat de Geest uit de fles leek, dat teugels strak werden aangehaald. De agenda van de synodes werd in Rome bepaald; de Romeinse curie-kardinalen bepaalden wat werd besproken en hoe. Van een vrije uitwisseling van ideeën was nauwelijks sprake.

Paus Franciscus doorbrak dit stramien met de eerste synode van zijn pontificaat in 2014 over het gezin. Hij moedigde alle deelnemers bij aanvang aan om “vrijmoedig te spreken”, zonder zich zorgen te maken over mogelijke reacties van anderen.

De Amerikaanse jezuïet Thomas Reese heeft opgemerkt dat deze aanmoediging in feite een frontale aanval betekende op het klerikalisme in de Kerk. Te lang hebben priesters en bisschoppen bepaald wat gelovigen moesten geloven en hoe ze zich moesten gedragen. De rol van leken beperkte zich tot “pray, pay and obey” (bidden, betalen en gehoorzamen). Dat werkte zolang er nog een grote groep geestelijken was en er in kerken verder maar weinig hoogopgeleide mensen te vinden waren. Die situatie is nu compleet anders. Op veel plekken in de wereld zijn goed opgeleide leken actief in de Kerk, terwijl het aantal priesters en religieuzen daalt.

Met het Synodaal Proces wil de paus allen in de Kerk stimuleren om actief mee te denken en doen. Want God gaat volgens deze paus samen met ons mee “op de wegen van de geschiedenis, Hij deelt in het leven van de mensheid.”

Foto: Katie Moun, Unsplash

De paus benadrukt dat het Synodaal Proces een houding vergt van gebed, onderscheiding en luisterbereidheid. Het gaat er niet om dat we onze eigen agenda's of stokpaardjes erdoor heen drukken. De kwaliteit van het proces staat voorop, niet de resultaten.

Een open en eerlijk verslag

Een internationale groep van 33 mensen, waarvan de helft leken, heeft eind september in het Italiaanse stadje Frascati twee weken lang gewerkt aan een werkdocument dat de gesprekken moet voeden in de nieuwe, 'continentale' fase van het proces. Basis daarvan zijn de ontvangen verslagen vanuit alle delen van de wereld. Het werkdocument, dat veel citaten bevat uit de verslagen en in een begrijpelijke taal is opgesteld, benoemt veel verschillende zaken open en eerlijk. Men voelt aan dat er dringend behoefte is aan veranderingen in de Kerk. De Kerk is 'Gods volk onderweg', dat impliceert dat er meer en beter naar elkaar moet worden geluisterd. Leiderschap moet op een dienende manier worden uitgeoefend. Overal klinkt de

roep om een Kerk die hart heeft voor wat er in de wereld gebeurt, die zich inzet voor gerechtigheid, vrede en de schepping en die omziet naar armen en verdrukten. De Kerk moet een 'thuis' zijn voor mensen die zijn gekwetst en gebroken, niet een instituut van en voor perfecte mensen.

Opvallend is dat niet alleen in westerse landen, maar ook elders luid en duidelijk de wens leeft dat vrouwen een grotere rol spelen in het leven van de Kerk. Er zijn daarvoor hele concrete suggesties gedaan, variërend van toestemming om te preken tot het open stellen van het ambt van diaken of priesterschap.

Het beeld is duidelijk: katholieken wereldwijd verlangen naar een Kerk die mensen welkom heet en waar allen worden uitgenodigd om deel te nemen en een bijdrage te leveren. Het bijzondere aan het Synodale Proces is dat dit geluid in alle openheid mag klinken in de Kerk.

De paus heeft ons daartoe uitgenodigd.

GERARD MOORMAN

Het werkdocument is in 5 talen beschikbaar op de site van het Vaticaan:

www.synod.va/en/highlights/working-document-for-the-continental-stage.html

Een Nederlandse vertaling met als titel 'Vergroot de ruimte in uw tent', is beschikbaar op de website van de knr: www.knr.nl/synode

Op woensdagavond 7 december organiseerde KNR, Netwerk Katholieke Vrouwen en het bisdom Den Bosch een webinar over de continentale fase van het Synodaal Proces. De livestream is terug te kijken via www.knr.nl/synode

Bestuurbaarheid

Dialog met het dicasterie

Jaarlijks ontmoeten religieuzen en mensen die voor religieuzen werken, uit Oostenrijk, Duitsland, Nederland en Zwitserland elkaar in Wenen. De KNR is hierbij al sinds het begin in 2015 betrokken. Dit jaar vond de ontmoeting echter niet in Wenen plaats, maar in Rome. Het Dicasterie voor het religieuze leven DIVCSVA schoof deze keer aan, met vijf stafleden.

Het Austausch- und Vernetzungstreffen Ordensentwicklung is een initiatief van het Kardinal-Königshaus in Wenen. Het Kardinal-Königshaus is een vormingshuis van de Jezüeten. Een van de themagebieden is Ordensentwicklung: ontwikkelingen in de wereld van de religieuzen. Hier geeft men cursussen voor oversten, voor kapittelbegeleiders, vormingsverantwoordelijken en economen, over allerlei zaken die deze mensen tegenkomen in hun praktijk. In 2015 begon men met een internationale uitwisseling, waar de KNR vanaf het begin bij betrokken was. Een van de initiatiefnemers was de ons zeer bekende kerkjuriste prof. Myriam Wijlens.

In de loop van de jaren is bij deze uitwisseling de voltooiing van religieuze instituten steeds hoger op de agenda komen te staan. In Oostenrijk, Duitsland en Zwitserland doet zich het probleem van de teruggang in ledental en de veroudering van religieuze instituten net zo hard voelen als in Nederland, ook al zijn er in deze landen nog altijd meer jonge religieuzen dan hier.

De communicatie met het dicasterie voor het religieuze leven in Rome werd nogal eens als een probleem gezien. De indruk leefde dat het Vaticaan niet goed begrijpt wat voor problemen de veroudering van religieuze instituten concreet oplevert,

en daarom niet altijd adequaat reageert op vragen uit het veld. Om die reden werd besloten contact te zoeken met het dicasterie. In november 2021 kwam de enige Duitstalige medewerker van het dicasterie naar Wenen. Dat werkte goed, en het leidde ertoe dat de ontmoeting dit jaar verplaatst werd naar Rome, om het voor het dicasterie mogelijk te maken met enkele stafleden deel te nemen. De UISG (de Internationale Unie van Vrouwelijke Generaal Oversten) bood ons gastvrijheid voor deze bijeenkomst.

Ontmoeting met het DIVCSVA

Het Vernetzungstreffen zelf is een groep met een informele samenstelling. Dat wil zeggen dat de deelnemers geen officiële vertegenwoordigers van iets zijn; ze spreken met elkaar vanuit hun eigen ervaring en deskundigheid. Het dicasterie wilde echter ook een officieel gesprek met afvaardigingen van de conferenties van hogere oversten uit de vier betrokken landen. Daarom was er na het Vernetzungstreffen nog een gesprek met de leiding van het dicasterie. Hierbij waren namens de KNR

aanwezig: voorzitter pater Mark-Robin Hoogland CP en secretaris-generaal Simon Evers.

Problemen en oplossingsrichtingen

Tijdens het Vernetzungstreffen zelf, dat gehouden werd op 20 en 21 september, kwamen de concrete problemen van de veroudering van religieuze instituten en sociëteiten van apostolisch leven aan de orde, en de oplossingen die daarbij zijn geprobeerd en toegepast. Vanuit de KNR gaven wij een overzicht van hoe er hier is gewerkt aan een verantwoorde krimp: vanaf het overdragen van de grote apostolische werken in de jaren zeventig, het oppakken van veel kleinere initiatieven, het besluit op veel plaatsen om geen nieuwe leden meer aan te nemen, tot aan het inschakelen van hulp van buiten bij het bestuur, na 2000. Het model van de lekenbesturen kwam aan de orde, en tevens het stopzetten daarvan met de Richtlijnen van 2015. Vervolgens de situatie van nu, waarin de oversten en hun raden proberen een nieuw bestuur te organiseren met behoud van het charisma, in de geest

Voorafgaand aan het gesprek met de officiële afgevaardigden namens de conferenties

van wat de leden wensen. Deze presentatie is op te vragen bij de KNR.

Vanuit Zwitserland werd een situatie geschetst waarbij een religieus instituut een stichting had opgericht om de materiële belangen goed te kunnen behartigen. Een internationale werkgroep presenteerde een uiteenzetting over omgaan met het vermogen van religieuze instituten. Hierin kwam vooral aan bod wat oversten, hun raden en kapittels moeten doen wanneer ze voorzien dat ze binnen tien jaar niet meer zelf alles kunnen besturen. Tenslotte gaf de referente voor de religieuzen van het aartsbisdom Paderborn in Duitsland een presentatie over wat zij tegenkomt. Hier werd het werken aan een goed bestuur van religieuze instituten bekeken vanuit het standpunt van een bisdom.

Praktische en theologische kijk op bestuurlijke vraagstukken

Tijdens deze bijeenkomst luisterden de stafleden van het dicasterie aandachtig toe. Op bepaalde punten gaven zij aan hoe het Vaticaan tegen bepaalde zaken aankijkt. Kenmerkend

voor de kijk van het DIVCSVA is dat je nooit puur praktisch of sociologisch naar de situatie en naar oplossingen kunt kijken. Elke oplossing moet recht doen aan de theologische positie van het religieus leven. Om een voorbeeld te noemen: Vanuit de KNR werd gesteld dat het een probleem is dat financiële gaven vanuit een religieus instituut in principe alleen naar een kerkelijke instelling mogen gaan. Wat te doen als een congregatie van zusters de strijd tegen vrouwenhandel wil ondersteunen, en er is geen kerkelijke instelling die dit werk doet, terwijl er wel een burgerlijke stichting is? In Nederland is het standpunt dan meestal, dat je in zo'n geval ook de burgerlijke stichting moet kunnen ondersteunen. Het DIVCSVA kijkt daar op een andere manier naar: het geld van een religieus instituut heeft niet een heel concreet doel; het heeft zijn plaats in het geheel van de missie van de kerk. Een ander voorbeeld: wij in Nederland stellen dat het niet zinvol is om instituten met elkaar te laten fuseren, omdat je dan nog steeds niet de bestuurlijke problemen hebt opgelost. De DIVCSVA redeneert: het

charisma van een instituut sterft niet met het laatste lid van het instituut. Het heeft in zekere zin eeuwigheidswaarde. Wanneer een instituut opgaat in een ander, neemt het dat charisma mee, en blijft dat charisma dus levend in het andere instituut.

Conferenties en Dicasterie nader tot elkaar

Na de uitwisselingsbijeenkomst volgde op 22 september het gesprek tussen het DIVCSVA en vertegenwoordigers van de conferenties van de vier landen. Hierbij waren onder meer de prefect en de secretaris aanwezig. Het bleek dat het dicasterie zich bewust is van het feit dat zijn adviezen en besluiten niet altijd toegejuicht worden door de conferenties en door de religieuze instituten. Het gesprek leverde wel meer onderling begrip en vertrouwen op. Onze indruk is dat het dicasterie toegankelijker is geworden door deze uitwisseling. Intussen heeft het DIVCSVA besloten ook met conferenties in andere taalgroepen het gesprek aan te gaan over het naderende einde van veel instituten en sociëteiten. Zoals de prefect stelde aan het eind van het gesprek: het is een voorbeeld van synodaliteit.

TOM BOESTEN

Austausch- und Vernetzungstreffen | foto's: Kardinal König Haus, Ordensentwicklung

Stap voor stap op weg naar voltooiing

Franciscanessen van Etten

“Begin op tijd!” Dat is de belangrijkste tip die het bestuur van de Franciscanessen van Etten wil geven aan congregaties die op weg zijn naar voltooiing. Zelf heeft de congregatie in Nederland nog zestien leden. Het merendeel woont in het klooster ‘San Francesco’ in Etten-Leur en is op hoge leeftijd. Al in 2007 zijn de eerste stappen gezet in het nadenken over toekomstige bestuurbaarheid.

Op een mooie middag medio april zit het volledige bestuur aan tafel. Dit bestaat uit zuster Ancilla Martens, algemeen overste, zuster Marie Joseph de Jong, raadslid en drie bestuursassistentes Lia Epskamp, Rina Roovers en Kitty Hoevenberg-Aerts. De laatste drie zijn geen leden van de congregatie en formeel geen lid van het bestuur. “Maar,” benadrukt zuster Ancilla, “tijdens de bestuursvergaderingen maken we geen onderscheid. De mening van de bestuursassistentes is net zo belangrijk en telt even zwaar voor mij.”

Tot 2015 maakten drie niet-congregatieleden wél deel uit van het bestuur. Zuster Ancilla: “Met de congregaties van actieve vrouwelijke religieuzen in Breda hadden we regelmatig bijeenkomsten en overleg. In 2007 vertelden de zusters franciscanessen van de H. Elisabeth over hun besluit de bestuursstructuur te veranderen en te gaan werken met een bestuurscommissie, waarin niet-congregatieleden zaten. De bestuurscommissie ondersteunt de algemeen overste en de bestuursleden. Dat heeft ons aan het denken gezet. Ook onze congregatie werd kleiner en de leeftijd van de zusters steeds hoger. Besloten is toen te gaan kijken naar mensen van buiten die ons bestuur zouden kunnen versterken en op den duur de taak over konden nemen. Ook hebben we gezocht naar vrouwen, omdat de congregatie al die jaren, bijna twee eeuwen, bestuurd is door vrouwen”.

Deze belangrijke stap werd destijds besproken met alle zusters van de congregatie. Zuster Marie Joseph: “Iedere zuster mocht personen voordragen, van wie zij dachten dat ze geschikt zouden zijn. Het toenmalige bestuur heeft daarna gesprekken gevoerd en vervolgens een aantal mensen voorgedragen aan het Kapittel. Dat leidde uiteindelijk tot de keuze voor drie vrouwen die als niet-religieus congregatielid werden van het bestuur. Lia was één van hen en was plaatsvervangend overste met de daarbij behorende bevoegdheden. Een andere mevrouw werd bestuurssecretaresse. Ook zij kreeg tekenbevoegdheid. Dat was in de tijd van bisschop Muskens. Toen er de eerste problemen kwamen bij één van de congregaties is hij naar Rome afgereisd en heeft in overleg met de Congregatie van de Religieuzen de nieuwe bestuursvorm bespreekbaar gemaakt voor alle Diocesane congregaties. In dat document was opgenomen dat niet-congregatieleden volwaardig lid van het bestuur konden worden. Al snel namen drie andere congregaties deze nieuwe bestuursvorm over. Er waren zelfs besturen die volledig uit niet-congregatieleden bestonden. Dat was een overgang, maar liep naar volle tevredenheid. “Ook bij ons functioneerde het bestuur met zusters en niet-congregatieleden naar grote tevredenheid van iedereen,” vult Lia aan.

Richtlijnen van 2015 brengen noodzakelijke veranderingen

Echter komen in 2015 vanuit Rome de Richtlijnen voor diocesane congregaties die geen eigen bestuur meer kunnen vormen. Deze Richtlijnen schrijven voor dat niet-congregatieleden geen deel mogen uitmaken van het bestuur. “Dat was voor ons een heel vervelende boodschap”, zegt zuster Ancilla. “We dachten dat we alles goed geregeld hadden en een goede weg hadden uitgestippeld tot het einde van de congregatie en nu moesten we opnieuw gaan kijken hoe we dit vorm konden geven.” Na rijp beraad is in het Kapittel toen besloten dat er naast de overste, nog een raadslid zou komen die samen het bestuur vormen. Daarnaast hebben we de drie niet-congregatieleden aangesteld als bestuursassistentes. We hebben lang nagedacht over de goede term. Daar moest immers wel de waardering in doorklinken voor de taken en functies die we voor deze bestuursassistentes in gedachten hadden en die ze als bestuurslid voorheen ook hadden.”

“In de andere congregaties van diocesaan recht in ons bisdom, die een volledig lekenbestuur hadden, moest in 2015, toen de Richtlijnen van kracht werden, dit gehele bestuur vervangen worden door een administrator, aangesteld door de bisschop. Dat zette ons opnieuw aan het denken”, vertelt Lia.

Zuster Ancilla: “Op dit moment zijn

De bestuursleden en bestuursassistenten met stenen die verwijzen naar het thema van het Beleidsprogramma 2021 – 2025 :

'Waarden die onze gemeenschap schragen nu en in de toekomst.'

het Decreet en de Richtlijnen van 2022 nog niet op ons van toepassing. We kunnen zelf nog een bestuur vormen, weliswaar met twee leden en drie bestuursassistenten. Maar we willen voorbereid zijn op de toekomst. In februari van dit jaar zijn Tom Boesten en Simon Evers van de KNR met ons in gesprek gegaan. Zij hebben duidelijk uitgelegd dat het van belang is na te denken over volgende stappen. Het is verstandig om zelf als congregatie op tijd te beginnen en alvast te zoeken naar een mogelijke administrator. Als zo iemand al een tijdje mee kan lopen met het wel en wee van de congregatie, is het straks makkelijker om de taak van administrator op te pakken. Na het gesprek met ons als bestuur, hebben Tom en Simon een en ander ook uitgelegd aan alle zusters."

Zuster Marie Joseph vult aan: "Het was niet zomaar een informatiebijeenkomst. De zusters voelen zich heel betrokken en stelden veel vragen. Hierdoor ontstond echt een gesprek."

Congregatie in Kapittel

Zuster Marie Joseph vervolgt: "Dit betrekken van alle zusters bij belangrijke beslissingen hoort bij ons charisma. Ook in het verleden spraken we regelmatig in groepen met alle zusters over belangrijke zaken van ons leven als religieuzen. We noemen dat 'congregatie in kapittel'.

Nu is de groep zo klein geworden, dat we de zaken met alle zusters tegelijk in één groep kunnen bespreken."

Het gesprek met de KNR had de zusters en hun bestuur overtuigd van de noodzaak om verdere stappen te zetten in het proces van voltooiing. Er is besloten na te gaan denken over een mogelijke toekomstige administrator. Lia geeft aan, dat in de Richtlijnen staat dat dit een religieus of een priester of diaken moet zijn. En we willen natuurlijk iemand die we kennen en die bij de zusters past. Met hen is besproken welke wensen zij hebben in dat opzicht. Aan de hand daarvan zijn we gaan zoeken. Het lijstje met mogelijke kandidaten is niet heel groot. Geschikte religieuzen zijn vaak druk bij hun eigen congregatie of hebben al andere taken. Veel

congregaties zitten in dezelfde fase. Maar ook het aantal beschikbare priesters en diakens in het bisdom is niet groot. Er is namelijk ook nog een leeftijdseis. (Jonger dan 75)"

Zuster Ancilla: "Het moet iemand zijn die verstand van zaken heeft, financieel en bestuurlijk, maar ook gevoel heeft voor het religieuze leven. Gelukkig hebben wij binnen de congregatie al heel veel zaken goed

Na het verlaten van het Moederhuis 't Withof' is deze steen in een viering gezegend en gezalft en voor het klooster gelegd wat nu het Moederhuis is.

afgewerkt. We hebben geen eigen onroerend goed meer. Het laatste stuk grond is in 2021 verkocht. Zaken rond personeel etc. zijn voor een groot deel ook geregeld. We hebben geen grote eigen werkorganisatie meer. En ook de zorg voor de begraafplaats is uit handen gegeven. Dat alles al geregeld is, maakt het iets makkelijker om iemand te vinden. Administratoren doen deze taak erbij, naast andere werkzaamheden. Hoe minder grote dossiers er nog liggen en hoe minder er nog afgestoten en geregeld moet worden, hoe beter het is. Daarmee kun je een toekomstige administrator al flink ontlasten. Vaak zitten die ook niet te wachten op zulke taken. Bovendien, kun je het dan ook regelen zoals de zusters het graag willen.”

Toekomstige administrator

Het bestuur heeft inmiddels iemand op het oog als toekomstig administrator. Marie Joseph: “Vanochtend hebben we met een kleine bestuursdelegatie gesproken met vicaris-generaal

Lommers. Hij is voorlopig het aanspreekpunt, vanwege de ziekte van mgr. Liessen. We hebben een goed gesprek gehad en aangegeven wie we in gedachten hebben. Uiteindelijk moet de bisschop straks de administrator benoemen. Vicaris-generaal Lommers zou het met hem bespreken. Mocht deze positief staan tegenover onze keuze, dan gaan we onze zusters meenemen in het proces en daarnaast gaan we deze persoon vragen alvast mee te lopen in onze congregatie en metertijd met ons bestuur.

In 2025 is er opnieuw een Kapittel. “Of dat het laatste Kapittel is, weten we niet,” zegt zuster Ancilla. “En ook niet of we dan nog een overste kunnen kiezen, of dat we de bisschop moeten vragen een administrator te benoemen. Mocht dat laatste het geval zijn, dan hebben we in ieder geval iemand die voorbereid is en taken makkelijk over zou kunnen nemen.” Kitty vult aan: “en als het nog niet nodig is, kan deze persoon nog meer ervaring opdoen met het bestuur en de zusters nog beter leren kennen.”

Ancilla: “er zijn ook voorbeelden van congregaties waar de overste vrij onverwacht wegviel, dan is het fijn als er iemand achter de hand is, als er geen andere overste meer gekozen kan worden.”

Het huidige bestuur vindt het belangrijk dat een mogelijke administrator goed ingewerkt is. Naast alle financiële en meer zakelijke kennis en ervaring is, moet deze ook gevoel en aandacht hebben voor het charisma en geestelijk welzijn van de zusters. Zuster Ancilla is dan ook heel blij dat in de herziene richtlijnen deze punten zijn opgenomen. “Ook goed is te horen dat begeleiding en permanente vorming van de administrators nu meegenomen zijn in de nieuwe Richtlijnen. Eén van onze mogelijke kandidaten vroeg daar ook om.”

Voor congregaties die ook op weg zijn naar voltooiing, heeft het bestuur nog wel een aantal goede aanbevelingen. De allerbelangrijkste is: begin op tijd! Er moeten veel stappen gezet worden. Daar moet goed

over nagedacht worden. Op tijd beginnen zorgt er ook voor dat de last voor een toekomstige administrator minder zwaar is en dat je als congregatie zelf nog beslissingen kunt nemen. Daarnaast is het noodzakelijk tijdig de medezusters of -broeders mee te nemen in het proces. Vertel hen over de stappen die genomen moeten worden. Leg het uit en laat hen meedenken waar dat mogelijk is, zorg dat ze zich betrokken voelen.

Naast de criteria die er vanuit de Richtlijnen gelden voor de administrators, zouden de zusters hier graag nog aanvullen: hij of zij moet zich thuis voelen bij de congregatie en omgekeerd en hij of zij moet niet alleen gericht zijn op de financiële zaken, maar zeker ook oog hebben voor het charisma en er voor zorgen dat de religieuzen die hij onder zijn hoede heeft, tot het laatst toe ook religieus kunnen leven.

Zuster Ancilla: “Aan het einde van ons gesprek zei vicaris-generaal Lommers dat we goed gewerkt hadden. Dat geeft ons alle vertrouwen voor de toekomst.”

ERICA OP 'T HOOG

De Richtlijnen voor diocesane congregaties van 2015 zijn geëvalueerd en in 2022 enigszins aangepast en aangevuld. Deze herziene richtlijnen zijn in september door het Dicasterie voor de Religieuzen goedgekeurd. De Richtlijnen zijn op te vragen bij de KNR.

Congregaties (diocesaan of pauselijk) die vragen hebben over toekomstige bestuurbaar en stappen willen zetten, kunnen voor advies contact opnemen met Tom Boesten. Hij komt graag bij u om een en ander toe te lichten. t.boesten@knr.nl

Roepingenwerk: wat te doen met ‘krassen op de ziel’?

Op 21 oktober jl. spraken tijdens de Atelierdag voor verantwoordelijken van roepingen en vorming over de vraag: Hoe om te gaan met mensen met ‘krassen op de ziel’ die willen intreden? 's Middags besprak men mogelijkheden om jongeren te bereiken via internet.

Dr. Anke Bisschops is pastoraal psycholoog en heeft als supervisor diverse religieuze ordes en congregaties geadviseerd. Met haar grote ervaring in de begeleiding van mensen is zij buitengewoon goed in staat om ons te adviseren over de omgang met mensen met ‘krassen op de ziel’. “Een goede beoordeling van mensen die willen intreden is niet eenvoudig”, zegt Anke. Ze gaat in gesprek met kandidaten over hun biografie en over hun sterke en zwakke punten. “We kijken samen of het religieuze leven iets is voor hen”, vertelde ze. “Na de gesprekken maak ik in overleg met de kandidaat een verslag. Hoewel dat spannend is, lukt het wel steeds om een tekst te maken waar we beiden achter staan.”

Een religieuze gemeenschap moet zich ervan bewust zijn dat de situatie aan het begin gecompliceerd wordt door het feit dat een kandidaat belang heeft zich van een bepaalde kant te laten zien. De gemeenschap kan namelijk de poort dicht houden. Dat maakt het moeilijk om het onderscheidingsproces onbevangen aan te gaan. Idealiter wil je iemand leren kennen en samen ontdekken of de weg in deze religieuze gemeenschap iets is voor hem of haar.

Draagkracht

Meer dan vroeger hebben kandidaten die zich nu aandienen

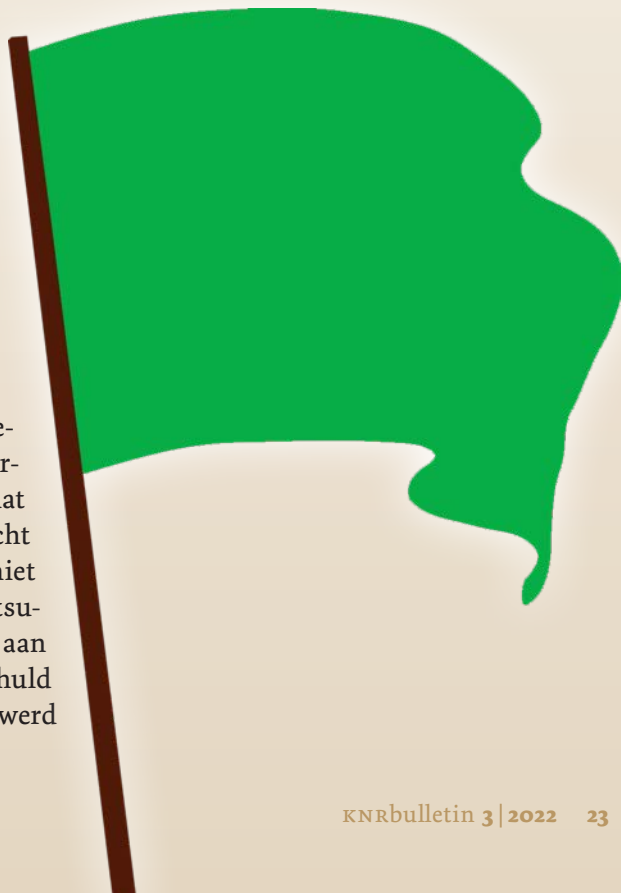
psychologische problemen: faalangst, ADHD, moeite om met anderen contact te maken, etc. Anke denkt dat we als samenleving zijn afgedreven van hoe we bedoeld zijn. We zijn te individualistisch geworden. En we kunnen niet voortduren ‘aan staan’, wat nu wel gebeurt met onze smartphones en sociale media. Ons huidige leven vergt teveel van ons. Er zijn mensen die dat niet aankunnen en hun toevlucht zoeken in religie.

Dit gegeven vergt een grotere draagkracht van de gemeenschap. Wanneer moeten we echt ‘nee’ zeggen tegen een kandidaat? Mensen die het meest gekwetst zijn in hun leven, zijn het meest sociaal-emotioneel onmachtig. Als iemand niet in staat is tot goede zelfreflectie, dan wordt het lastig volgens Anke. “Je kan je niet geestelijk ontwikkelen als je je niet psychisch wil ontwikkelen.”

Zoals gewoonlijk werd in gespreksgroepen met elkaar verder gesproken. Men erkent dat het religieuze leven geen vlucht mag zijn. “Als iemand zich niet bewust is van eigen kwetsuren en niet bereid is daar aan te werken of anderen de schuld gaat geven, wordt het niks”, werd

gezegd. Ook de eigen ‘blauwe plekken op de ziel’ werden genoemd. Men moet in elke gemeenschap constant werken aan een goede onderlinge communicatie. Begeleiding daarbij is essentieel.

Er werden allerlei ‘rode’ en ‘gele’ vlaggen opgenoemd, d.w.z. problematische eigenschappen. Maar er zijn ook ‘groene vlaggen’. Genoemd werden: wars zijn van dubbele agenda's; nederigheid, kunnen lachen om zichzelf; een diep gebedsleven; de kwetsbaarheid van anderen kunnen accepteren.

Kieswijzer religieus leven

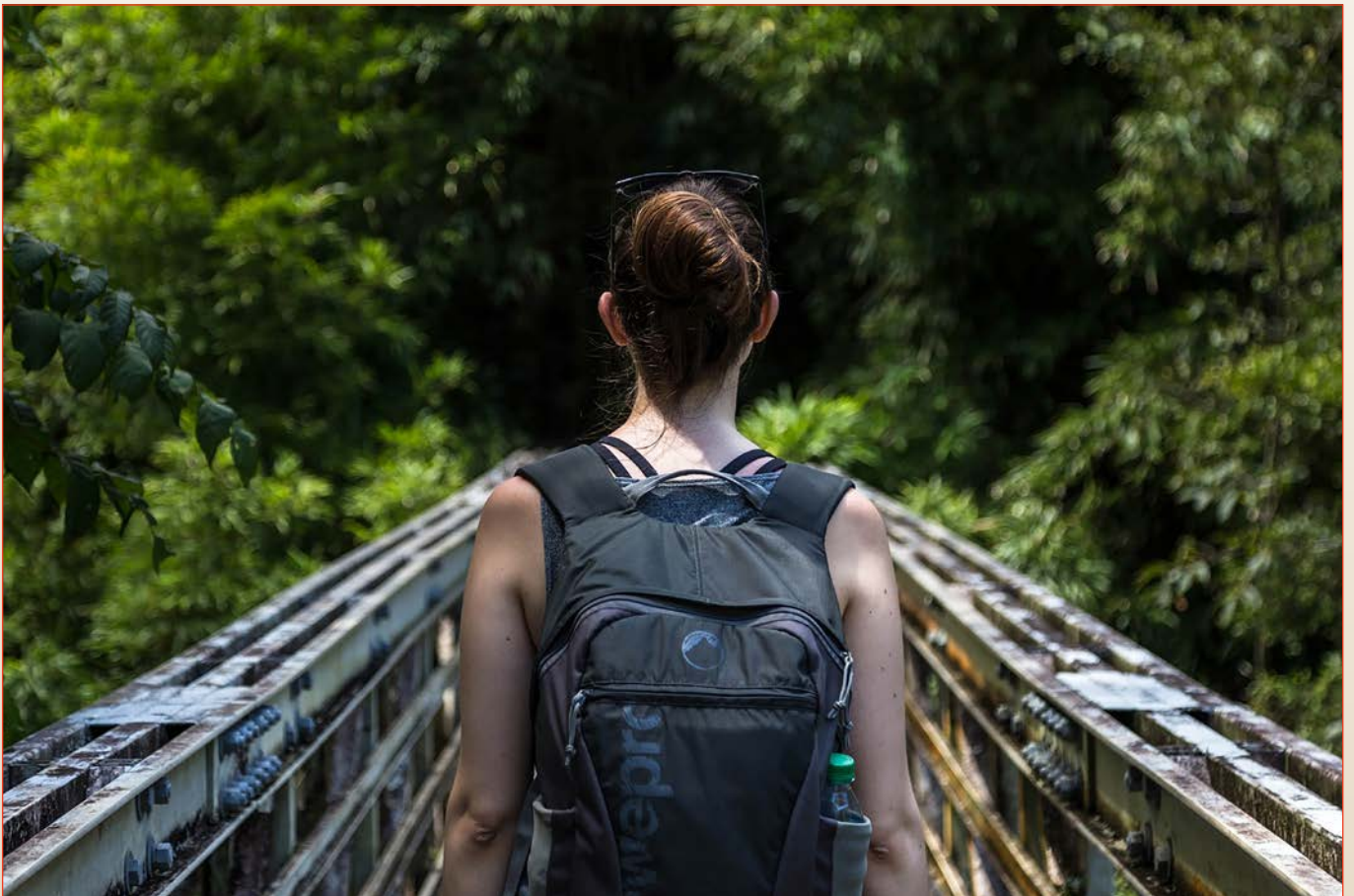
Na de middagpauze lichtte Erica Op 't Hoog de 'kieswijzer' toe waar een werkgroepje mee bezig is om de roepingpagina interactiever te maken. Pater Michael-Dominique Magielse o.p. reageerde op de plannen. Hij heeft voor zijn intrede vijftien jaar gewerkt als communicatie professional en doet momenteel aan de Universiteit Tilburg onderzoek naar liturgie en de digitale wereld.

Hij benadrukt dat we ons bewust moeten zijn van de leefwereld van jonge mensen. Zij zoeken alles op internet, ook informatie over religieus leven. Dat is heel anders dan de weg naar het religieuze leven van vroeger: vaak via de parochie of school waar men religieuzen direct leerde kennen.

Internet is de moderne 'Areopaag'; wat Michael-Dominique betreft moeten we niet aarzelen daar present te zijn. Een 'kieswijzer' is een toegankelijke en eigentijdse manier om jonge mensen de weg te wijzen naar de opties die er zijn. Het is wel belangrijk dat er niet alleen tekst of fotomateriaal komt, maar ook videomateriaal. Broeders en zusters moeten daarin aan het woord komen met aansprekende getuigenissen over hun leven.

GERARD MOORMAN

.....
De volgende Atelierdag vindt plaats op 21 april 2023. Beide onderwerpen zullen verder worden uitgediept.
.....

Foto's: Pixabay

Reisgenoot zijn voor mensen die zoeken

Dag voor Brabantse Religieuzen

‘Reisgenoot zijn voor mensen die zoeken.’ Dat is een van de taken die religieuzen in deze tijd hebben. Het kwam naar voren tijdens de dag voor de Brabantse religieuzen die op 12 september werd gehouden in de Abdij van Berne. Onder leiding van presentator Oscar Kocken gingen een missiezuster, een claris, een straatpastor en een bestuurssecretaris van een religieus instituut met elkaar in gesprek over de waarden van het religieuze leven vandaag de dag.

De dag was oorspronkelijk gepland voor november 2021 als afsluiting van het Jaar van het Brabants Kloosterleven dat in dat jaar werd gehouden. Vanwege de aangescherpte coronamaatregelen moest de bijeenkomst worden uitgesteld.

De middag begon, na een gezamenlijke lunch, met een inleiding van broeder Hans van Bommel ofm. Hij vertelde in vogelvlucht over bijna 1000 jaar geschiedenis van religieus leven in Brabant. Daarin werd duidelijk dat religieuzen in de loop der eeuwen steeds insprongen op de noden van de tijd en zich daarvoor inzetten. Waar zij geroepen werden gingen ze aan de slag. “Tot elk goed werk bereid.”

Vervolgens ging Oscar Kocken in gesprek met de vier panelleden:

Geloof als basis

Lucy Geertman is zelf geen religieus, maar in haar werk wel zeer geïnspireerd en gevormd door religieuzen. Eerder werkte ze met de Salesianen van Don Bosco met straatkinderen in Mexico en voor het Leger des Heils. Op dit moment is ze straatpastor bij stichting Kruispunt in Nijmegen. Een stichting die is opgericht door enkele paters. “Ik ben ‘gewoon’ katholiek opgegroeid,” vertelt Lucy zelf. “Missiepaters waren vroeger mijn helden, maar ik heb nooit overwogen om het klooster in te gaan. Wel was mijn droom om naar de Derde Wereld te gaan om kinderen te helpen.” Als straatpastor is Lucy een aanspreekpunt voor dak- en thuislozen, voor de mensen van de straat. Ze kunnen bij haar hun verhaal kwijt zonder dat er gevolgen

aan vast zitten. Geen formulieren, geen afspraken, gewoon een luisterend oor. Lucy verzorgt ook regelmatig uitvaarten voor overleden dak- en thuislozen. “Ik probeer dan altijd nog familie op te sporen of vraag enkele hulpverleners erbij. We zorgen voor een waardig afscheid. Het werk is soms zwaar en ik kan het alleen volhouden omdat ik geloof. Mijn geloof is een basis en ruggengraat voor mijn werk.”

Nederland is mijn missieland

Zuster Lili Purwanti komt uit Indonesië. Als missiezuster Dienares van de H. Geest is Nederland haar missiepost. Tot voor kort woonde en werkte ze in Amsterdam, in de parochie, het inloophuis en als vrijwilligster op de gesloten afdeling van een verzorgingshuis. “Ik vertel mensen nooit dat ik zuster ben, maar ze zien het en merken het. Ze zien soms dat ik anders ben. Mijn werk is niet mensen bekeren, maar gewoon er zijn voor hen.” Ze vertelt over een man die niets had met kerk en geloof, het was ‘niet zijn ding’. Aan het einde van zijn leven, kort voordat hij kwam te overlijden vroeg hij haar ‘wat is er aan de overkant?’ “Eerst moest ik zoeken naar woorden. Ik heb hem gezegd dat er veel licht is en dat de Heer daar is. Daarna waren we samen stil. De dag erna hoorde ik dat hij was heengegaan. Ik ben blij dat ik zo’n cruciale vraag op zo’n belangrijk moment nog heb proberen

Het panelgesprek, v.l.n.r. presentator Oscar Kocken, zuster Johanna, Franck, zuster Lili en Lucy

te beantwoorden. Toen besepte ik dat Nederland ook een missieland is. En dat hier mijn missie ligt.”

Niet weggaan als het moeilijk wordt

Franck Ploum is geen onbekende voor veel religieuzen. Hij is bestuurssecretaris bij de broeders van Huijbergen en daarnaast verbonden aan de Ekklesia Breda. Opgroeit in een Franciscaanse parochie die later overgenomen werd door de paters SMA. Hij is daardoor van jongsafaan gevormd in het missionaire en diakonale pastoraat. “De verbinding tussen geloof en maatschappelijke betrokkenheid, heb ik daarin meegekregen.

Ik ben erg geïnspireerd door zuster Judith, ook een misiezuster Dienares van de H. Geest. In het sterk gepolariseerde bisdom Roermond in die tijd, vond ik tijdens mijn studie aan de UTP woorden voor wat ik ervoer en zag.

Nu werk ik voor de broeders van Huijbergen. Zij hebben zich m.n. ingezet voor leerlingen die buiten de boot

Broeder Hans van Bommel

vielen, voor het speciaal onderwijs. Religieuzen kwamen op plaatsen waar anderen niet kwamen en gingen niet weg als het moeilijk werd.”

Delen wat ons raakt

Zuster Johanna Schuts is claris in Megen. De keuze voor het klooster is een geleidelijk proces geweest. “Ik had een tante die Franciscanes in Veghel was, maar intreden was daar geen optie meer. Maar Franciscus heeft bij mij wel een snaar geraakt. Hij was mijn tieneridool. Hij schopte niet naar anderen of dingen die hij slecht vond, maar probeerde er iets goeds tegenover te stellen. Ik klopte al vroeg aan bij de clarissen, maar ze vonden me te jong. Ik moest eerst gaan studeren en levenservaring opdoen.” Een paar jaar later trad ze alsnog in.

Leven in een contemplatieve gemeenschap is geen leven dat afgesloten is van de buitenwereld. “We leven in een gemeenschap en ontvangen gasten. Wat ons raakt delen we met die gasten. Zij kunnen door mee te leven een beetje zelf ervaren hoe ons leven is. Mensen kunnen gebedsintenties aan ons doorgeven. We zeggen dan: ‘we bidden met u mee’ in plaats van ‘we bidden voor u.’ Veel mensen zijn de verbinding met God kwijt. We hopen dat ze de verbinding weer op het spoor komen.”

Nieuwe taal zoeken

Enkele punten die uit alle verhalen en het gesprek terug kwamen is dat religieuzen over het algemeen niet zo snel oordelen. Jezus gaf mensen ook steeds weer een nieuwe kans. In onze tijd zijn de noden anders dan honderd jaar geleden. Maar ook nu moeten we proberen reisgenoot te zijn voor mensen. Er is behoefte aan stilte en zingeving. Als religieuzen kunnen we op deze noden inspringen. We hoeven niet per se in alles met de tijd mee te gaan, we kunnen ook een spiegel zijn. Een alternatief, door te laten zien hoe het ook kan.

Wel is het belangrijk dat we een vertaalslag kunnen maken naar het heden. We zullen een nieuwe taal moeten vinden om onze verhalen te vertellen.

De middag eindigde met een vesperviering waarin zuster Monica Raassen in haar overweging nog kort terugblikte op hetgeen er in de middag was gezegd.

ERICA OP 'T HOOG

De hele middag was via een livestream te volgen. Deze is nog terug te kijken via www.abdijvanberne.nl/live video of het YouTubekanaal van de Abdij van Berne

Economie in dienst van het charisma en de missie

Stuudiemiddag beheer van tijdelijke goederen

In 2014 stelde de Congregatie voor Instituten van Gewijd Leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven richtlijnen op voor het beheer van de goederen in Instituten van Gewijd Leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven.

In januari 2018 heeft dezelfde Congregatie deze richtlijnen verder uitgewerkt en gepubliceerd onder de titel "Economy at the Service of the Charism and Mission". Tijdens een studiemiddag voor Hogere Oversten lichtte de heer Jochem van Velthoven deze Richtlijnen toe.

De heer Van Velthoven is priester van het bisdom Breda en algemeen administrator van een van de diocesane congregaties uit dat bisdom. Hij heeft een achtergrond als register accountant.

Getuigenis van het Evangelie

De Richtlijnen zullen, zo denkt Van Velthoven, voor veel oversten gezien worden als taaie kost. Zeker omdat er nog geen Nederlandse vertaling beschikbaar is, zal lang niet iedereen deze goed gelezen hebben. Toch zijn ze een goed hulpmiddel voor het financieel beheer van Religieuze Instituten. Goed beheer is van groot belang, onze geloofwaardigheid staat immers op het spel.

Hoe wij omgaan met tijdelijke goederen is een getuigenis van het Evangelie. In de Richtlijnen staat: "Via financiële transacties worden vitale keuzes gemaakt, die het evangelische getuigenis moeten weerspiegelen, en waarbij ons altijd de noden van onze broeders en zusters voor ogen moeten staan."

Bij het beheer van onze tijdelijke goederen, en dat is niet alleen ons onroerend goed, maar ook de financiële middelen, moeten we ons laten leiden door ons charisma, ons geestelijk erfgoed en het evangelie.

Bij goed financieel beheer zijn transparantie en controle onontbeerlijk. Toezicht en gepaste controlemecha-

nismen zijn geen uiting van gebrek aan vertrouwen. Ze zijn een uitdrukking van de dienst van gemeenschappelijkheid en van transparantie. Vertrouwen is goed, controle is nog beter.

Voor instituten die in afbouw zijn is het goed na te denken over welke activiteiten voortgezet kunnen worden of moeten worden afgestoten. Een goede planning en het opstellen van lange termijnprognoses is daarbij van belang. Daarnaast is het raadzaam om voor de verschillende werken en gemeenschappen begrotingen op te stellen en te zorgen voor een goed volgsysteem. Alleen zo blijft er goed overzicht.

Hogere Overste is eindverantwoordelijk

Verder is een goede documentatie en verslaglegging noodzakelijk. Hierbij gelden de richtlijnen van de burgerlijke staat. Ook dient er met regelmaat verslag uitgebracht te worden aan de Hogere Oversten en de Raad. Uiteindelijk is de Overste eindverantwoordelijk! Jaarrekeningen e.d. moeten door externe partijen gecontroleerd worden.

Uiteraard is het vanzelfsprekend dat er advies en medewerking gevraagd kan worden van gekwalificeerde deskundigen. Wel benadrukt Van Velthoven dat dit mensen moeten zijn

die het Instituut en de Kerk willen dienen. Vorming is belangrijk. Religieuze Instituten zijn geen commerciële bedrijven die zoveel mogelijk winst en rendement moeten behalen. Leg uit dat het charisma leidend is. En dat het financieel beheer daarin moet passen.

Patrimonium Stabile

In de Richtlijnen wordt verplicht gesteld dat het Patrimonium Stabile in de constituties moet worden vastgesteld. Het patrimonium zijn de tijdelijke goederen die essentieel zijn voor het bestaan van de instelling. Dit kan niet op het spel worden gezet. Het gaat om het stichtingskapitaal, giften met aangeduide bestemming en zaken die door het bestuur hiertoe zijn aangewezen.

Onder het Patrimonium Stabile vallen de pensioenen (van medewerkers) en de voorzieningen in het levensonderhoud van de leden. Van Velthoven spreekt de hoop uit dat de meeste instituten de pensioenen voor medewerkers niet zelf beheren maar hebben ondergebracht bij een pensioenfonds. Voor de berekening van de pensioenvoorziening kan beroep gedaan worden op externe deskundigen (een actuaaris). Voor de voorziening levensonderhoud is gezond verstand ook belangrijk. Laat iemand meekijken, bijvoorbeeld via de KNR.

De KNR kan kerkrechtelijk gezien geen toezicht houden op het financieel beheer van de instituten, maar indien een overste vragen heeft of het gevoel heeft dat er iets niet pluis is, is het wel verstandig contact op te nemen en de zorgen te delen.

Economen en financiële medewerkers, maar ook oversten zouden zich moeten willen laten controleren. Dit is, nogmaals, geen vorm van wantrouwen. Vorming en uitleg voor economen en medewerkers is belangrijk. Hoe zijn zaken in het kerkelijk recht geregeld? Hoe willen wij als instituut werken en wat is voor ons belangrijk? Als overste ben je verantwoordelijk en daarom is het goed er streng op toe te zien.

In het stappenplan naar de voltooiing, is het nadenken over het giftenbeleid ook nodig. Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat ordes en congregaties geen geld mogen oppotten. Het is soms moeilijk een goede balans te vinden in het zorgen voor een goede voorziening levensonderhoud en de giften. Eigenlijk heb je het als congregatie goed gedaan als je bij het overlijden van het laatste lid nog vijftig cent over hebt. Je moet ervoor waken dat je met een klein groepje zusters of broeders nog een enorm vermogen hebt.

Dit roept wel vragen op ten aanzien van de Richtlijnen voor Diocesane instituten die geen eigen bestuur meer kunnen vormen. Het is daarvoor moeilijk om te geven aan doelen die passen bij het charisma omdat dat lang niet altijd kerkelijke instellingen zijn. Van Velthoven adviseert daarover tijdig in gesprek te gaan en te blijven met de betreffende bisschop.

De presentatie van de heer van Velthoven is toegestuurd aan alle Hogere Oversten en hun economen. Voor vragen over het financieel beheer van tijdelijke goederen, kunt u contact opnemen met het bureau KNR. De Nederlandse vertaling van de Richtlijnen zullen zodra ze beschikbaar zijn, geplaatst worden op de website van de KNR, oversten en economen worden via de INFO-brief hierover geïnformeerd.

Gerechtigheid en vrede

“Ik was een vreemdeling en jullie namen Mij op”

Opvang van Oekraïense vluchtelingen door religieuzen

“Daar helpen waar de nood het grootst is.” “Dat wat nodig is, daar waar nodig is, doen.” “We hebben een traditie van het geven van voedsel en onderdak aan slachtoffers van rampen en oorlogen.” Het zijn enkele citaten van religieuzen van diverse ordes en congregaties die de deuren van hun huizen openzetten voor vluchtelingen uit Oekraïne die begin 2022 naar Nederland kwamen.

Evenals vele andere mensen in het land, waren ook religieuzen geraakt door de beelden van lange rijen mensen, die plotseling na de Russische inval in allerijl huis en haard moesten verlaten. De kapot geschoten huizen en straten, de verhalen over angst voor hun eigen veiligheid en die van hun familie en vrienden, zorgden er al snel voor dat bij veel kloosters stemmen opgingen om iets te doen.

Zuster Madeleine Bouman van de Missiezusters van het Kostbaar Bloed in Aarle-Rixtel vertelt: “Al sinds 1914 vangen de zusters groepen vluchtelingen op. Dat begon in de Eerste Wereldoorlog met gevluchte Belgen. In de jaren '90 van de vorige eeuw vingen de zusters Kroaten op, later kwamen er Irakezen en ook Syriërs. De inwoners van het dorp weten niet beter dan dat er vluchtelingen in het klooster opgevangen worden en hebben daarbij altijd hulp geboden. Nog voordat er überhaupt sprake van was dat er vluchtelingen uit Oekraïne naar hier zouden komen, stonden de eerste vrijwilligers al klaar om

de kamers in de lege vleugel van het klooster weer op orde maken voor eventuele opvang. De zusters hebben zich toen bij de gemeente gemeld en al snel kwamen de eerste Oekraïners, met name vrouwen en kinderen.”

Veghel

Ook andere kloosters hebben een lange traditie van opvang van vluchtelingen. Bij de Franciscanessen van Veghel begon dat in 1883 tijdens de eerste grote overstroming van de rivier de Aa in Veghel ten tijde van de eerste overste, Moeder Teresa, die zelfs wenste dat er meer

vluchtelingen zouden zijn om voor te zorgen. Later volgden in de Eerste Wereldoorlog zusters met vele wezen uit België en Frankrijk. Op het moment dat de vluchtelingengestroom vanuit Oekraïne op gang kwam, waren de zusters druk bezig met hun eigen verhuizing vanuit het Moederhuis in Veghel naar een tijdelijk onderkomen in een pand van de zusters van Liefde in Wijbosch/Schijndel. Marieke van Grinsven, beleidsmedewerker bij de Franciscanessen: “Het feit dat wij op het moment van de nood het Moederhuis juist aan het verlaten waren om het vrij te maken voor herbestemming

Belgische vluchtelingen en de zusters ten tijde van de Eerste Wereldoorlog

gaf ons het gevoel dat het zo moest zijn. We hadden de ruimte beschikbaar en vonden dat we geen betere tijdelijke invulling konden krijgen dan onderdak bieden aan de vluchtelingen van deze onvoorstelbare oorlog.” Binnen enkele dagen is met behulp van veel vrijwilligers, de gemeente en de organisatie die herbestemming coördineert het pand ingericht voor de opvang van zo'n 125 mensen. Dit is voor langere tijd.

Denekamp

Een vergelijkbaar verhaal komt uit Denekamp. Daar was Huize Elisabeth, het oude gastenverblijf van de Franciscanessen van Denekamp, vrijgekomen na interne verhuizingen en verbouwingen. Het zou verkocht worden. “Het hoort bij ons charisma dat we helpen wanneer we kunnen,” vertelt zuster Christella desgevraagd. “De nood was groot, dus het was vanzelfsprekend dat we onze hulp aanboden.” De gemeente maakte dankbaar gebruik van het aanbod. Omdat het gebouw volledig leeg stond, moest het opnieuw

ingericht worden. Binnen een dag waren er door betrokkenen en omwonenden vijftig bedden en matrassen geregeld. Ook zijn er andere spullen zoals fietsen gebracht. Zuster Christella: “het is echt hartverwarmend hoe snel en hoeveel hulp we kregen”. Er wonen nu zo'n zeventig gevluchte Oekraïense moeders met kinderen en enkele ouderen. Zij kunnen in ieder geval tot juni 2023 blijven.

Rol van de gemeente

In al deze gevallen is het de gemeente die veel zaken regelt, zowel administratief als praktisch. De betrokken zusters zijn over het algemeen zeer positief over zowel de samenwerking met de gemeentes als over de vele hulp van vrijwilligers en omwonenden. Op enkele andere plekken laat de samenwerking met COA en gemeente echter te wensen over en moet de overste veel zelf regelen. Vaak hebben de gevluchte mensen in de opvang eigen faciliteiten, maar op diverse plaatsen worden de warme maaltijden verzorgd door de keukens van de kloosters zelf. De

Oekraïners hebben hun eigen bezigheden. Verschillenden hebben inmiddels werk in de regio gevonden en de kinderen gaan naar lokale scholen. Contacten met de kloosters zijn er vooral in bijvoorbeeld de tuin of andere openbare ruimtes. Ook nemen sommigen deel aan de zondagse eucharistievieringen. In Aarle-Rixtel is daarom twee keer Pasen gevierd. Het Orthodoxe Pasen valt immers een week later. Daar helpen de Oekraïners ook mee bij activiteiten en bijeenkomsten. “Ze brengen weer leven in dit huis. Het voelt echt als een win-win-situatie,” vertelt zuster Madeleine.

“De nood was groot,
dus het was
vanzelfsprekend dat we
onze hulp aanboden.”
zuster Christella

Zuster Madeleine en een medezusters te midden van de Oekraïense vrouwen en kinderen

Een wat ander verhaal komt vanuit de abdij Koningshoeven. Abt Isaac: “We hebben in het verleden regelmatig mensen in nood opgevangen vanuit Nederland en vanuit het buitenland. Soms zoeken we daarbij de grenzen van de wet op als het om vluchtelingen gaat. Ik vind het een onderdeel van onze monastieke spiritualiteit om mensen in nood op te vangen.” In de abdij kunnen daklozen enkele dagen tot rust komen. Soms blijven mensen wat langer om hun leven weer op de rails te krijgen. In het geval van de Oekraïners was de groep in eerste instantie groter, zeventien in totaal. Nu zijn er nog zes die in moeilijker situaties verkeren.”

Noodopvang

In de begin periode hebben meer kloosters tijdelijk opvang gegevens, totdat de gemeente andere locaties beschikbaar had, o.a. bij de broeders van Huijbergen. Nu er opnieuw sprake is van een grote crisis in de opvang van asielzoekers en de aanmeldlocaties weer overvol blijken, wordt opnieuw gekeken naar kerken en klooster voor tijdelijke noodopvang.

De dominicanessen in Voorschoten hebben tot november enkele oudere mensen uit Oekraïne opgevangen. Zuster Regina Plat probeerde deze mensen dagelijks te bezoeken. “Hoewel de communicatie vanwege de taal moeilijk was, is het wel goed om er voor hen te zijn.” Vanwege vergaande verkoopplannen was de opvang slechts tijdelijk mogelijk.

Steun op andere manieren

Van oudsher zijn kloosters plekken die gastvrijheid bieden aan mensen in die dat nodig hebben. Het inspeelen op de noden van de tijd, is iets wat past bij het charisma van veel

“Ik vind het een
onderdeel van onze
monastieke spiritualiteit
om mensen in nood
op te vangen.”
broeder Isaac

ordes en congregaties. Kloosters die geen mensen op kunnen vangen, dragen op andere wijze hun steentje bij. Internationale ordes en congregaties ondersteunen het werk van medebroeders en -zusters in Oekraïne of omringende landen financieel en met gebed. Maar ook elders in de wereld krijgen vluchtelingen de zorg en aandacht van religieuzen. Ze werken in vluchtelingenkampen en komen op voor hun belangen. Via KNR-PIN steunen de gezamenlijke religieuzen veel projecten voor uitgeprocedeerde asielzoekers en mensen zonder papieren. Vaak zijn dat projecten die bij andere fondsen moeilijker aan kunnen kloppen. Op al deze manieren blijven religieuzen naar eigen mogelijkheden vorm geven aan hun charisma. “Ik was een vreemdeling en jullie namen Mij op” (Mt. 25,35)

ERICA OP 'T HOOG

Dit artikel is ook opgenomen in de PIUS Almanak 2023

De Franciscanessen van Denekamp waren te zien in de serie Kloostergasten.

Zuster Christella vertelt daarin ook over waarom zij opvang bieden. Terug te kijken via NPOStart

Teksten om over na te denken

Economie in dienst van het charisma en de missie

Citaten uit de richtlijnen voor het omgaan met tijdelijke goederen

Op 29 september organiseerde de KNR een studiemiddag voor oversten over de richtlijnen voor het omgaan met tijdelijke goederen. (zie pagina 27-28). Het document bevat zeker teksten die de moeite waard zijn nog eens te overdenken.

” Nr 1: Dient elkaar, als goede beheerders van Gods veelsoortige genade, met de gaven, zoals ieder die heeft ontvangen” (1 Petr. 4, 10). (...) Een christen is dus geroepen om beheerder, rentmeester te worden van de veelsoortige genade, die ook tot uitdrukking komt door de charisma's, en hij/zij is geroepen deze ten gunste van allen in te brengen.

” Nr 11: Een religieuze gemeenschap moet derhalve solidair worden in armoede, omdat “iedere gemeenschap van de Kerk, in de mate waarin zij rust denkt te vinden zonder zich creatief in te spannen en effectief samen te werken, opdat de armen een waardig leven hebben en voor de integratie van allen, ook het risico zal lopen uiteen te vallen”. *Citaat uit Evangelii Gaudium, nr. 207;*

” Nr 18: Alle leden van de instituten van gewijd leven en sociëteiten van apostolisch leven moeten de verantwoordelijkheid voelen dat er de grootste aandacht aan wordt besteed dat het beheer van de economische middelen altijd op een realistische wijze ten dienste staat van de doeleinden waarin het eigen charisma tot uitdrukking komt.

” Nr. 4: [We willen] de instituten van gewijd leven en sociëteiten van apostolisch leven aansporen op alle niveaus, van oversten tot leden, de economie opnieuw te overdenken in trouw aan het charisma “om ook vandaag nog voor de Kerk en de wereld de voorposten te zijn van de aandacht voor alle armen en voor alle materiële, morele en spirituele ellende, en voorbeelden te zijn in het overwinnen van ieder egoïsme, in de logica van het evangelie, dat leert te vertrouwen op Gods voorzienigheid.” *Citaat: Paus Franciscus*

” Nr 14: Als het gebied van de economie een instrument is, als het geld moet dienen en niet moet heersen, dan is het noodzakelijk naar het charisma te kijken, naar de richting, de doeleinden, de betekenis en de maatschappelijke en kerkelijke implicaties van de economische keuzes die de instituten van gewijd leven en sociëteiten van apostolisch leven maken.

” Nr 15: De sociale leer van de Kerk heeft altijd bevestigd dat de rechtvaardigheid alle fasen van de economische bedrijvigheid betreft. [...] Zo heeft iedere economische beslissing een moreel gevolg. [...] Daarom moeten de regels van de gerechtigheid vanaf het begin in acht genomen worden, wanneer het economisch proces in gang is, en niet daarna of zijdelings. *Citaat uit Caritas in Veritate, nr. 37.*

Foto: Unsplash

” Nr 18: De vorming tot de economische dimensie gaat uit van het samen delen van de menselijke, ethische en morele motiveringen van het dienstwerk om tot een herontdekking te komen van de evangelische dimensie van de economie, om economische structuren te beheren overeenkomstig de principes van belangeloosheid, broederschap en rechtvaardigheid en om de logica van de gave te beleven en zo een ware bijdrage te leveren aan de economische, maatschappelijke en politieke ontwikkeling van de maatschappij en de Kerk zelf.

Varia / korte berichten

Algemene Vergadering van de UCESM in Rolduc:

20 – 24 oktober 2022

Op 22, 23 en 24 maart en op 19 april kwam de UCESM al bijeen via zoom rond het thema van het synodale proces en de verkiezingen van een nieuw bestuur. Nu kwamen we fysiek bijeen voor deel twee van de vergadering, waarbij we de synodale weg in praktijk brachten rond het thema Toekomst van het Religieuze Leven in Europa.

We kwamen samen in Rolduc, omdat het geplande Sint Petersburg (Rusland) niet mogelijk was. De KNR had aangeboden om de bijeenkomst in Nederland te organiseren. Rolduc bleek een uitstekende mix van religieuze sfeer en goede accommodatie. Ins en outs vernamen we op de tweede avond bij de inleiding en rondleiding van Mgr. De Jong over Rolduc.

Van de 38 conferenties waren er twintig gekomen, iets meer dan de helft uit Oost-Europa. Landen als Italië, Engeland en Duitsland waren afwezig wegens kapittels en dergelijke, die 'na corona' op grote schaal worden ingehaald. We waren toch met ruim vijftig deelnemers, waaronder dus ook het nieuw gekozen bestuur: voorzitter pater Janis Melnikovs (Letland), vicevoorzitter zuster Olena Bys (Oekraïne) en raadsleden zuster Mary Hanrahan (Ierland) en pater Mark-Robin Hoogland (Nederland). De secretaris-generaal zuster Marjolein Bruinen en secretaresse Nicole Jacqué waren erbij. Bijzondere gasten waren dr. Daniele Leggio en zuster Carmen dos Nortes van het Dicasterie voor de Religieuzen, uit Rome, en dr. Ingenlath van Renovabis, uit Duitsland. Simon Evers en Nita van Bergen zorgden ervoor dat alles ook praktisch op rolletjes liep.

Naast de verplichte figuren (verantwoording door het vorige bestuur, de financiën, de statuten en vooruitkijken

naar de komende tijd) hadden we tijd ingeruimd voor het thema en hiervoor hadden we zuster Catharina Al en zuster Anne-Marie Bos uitgenodigd, die hun visie deelden, waarna de deelnemers met hen en met elkaar in gesprek gingen rond zes tafels in vier talen. Op de tweede dag was er input van prof. dr. Tomás Halik over het thema. 's Middags spraken we met pater Manuel Suárez, die in opdracht van de UCESM een netwerk van roepingpastoraat opzet. Beiden waren via zoom en we realiseerden ons dat fysieke aanwezigheid duidelijk de voorkeur heeft.

Excursie

Er was ook een excursie gepland naar vier plaatsen waar religieuzen wonen en werken: de Dominicanessen van Nashville in Sittard (een voorbeeld van buitenlandse missionarissen die hier actief zijn), de Benedictinessen van de eeuwigdurende aanbidding die het klooster delen met de Dienaressen van de Heer en de Heilige Maagd van Matará in Brunsum (oud en jong, twee verschillende congregaties samen), het klooster van de Redemptoristen te Wittem (dat gedeeltelijk vernieuwd is en gedeeltelijk herbestemd) en de Pater Karel Kapel van de Passionisten te Munstergeleen (hoe een bedevaartsoord nieuwe wegen zoekt om mensen te blijven verwelkomen). We sloten dit uitstapje af met een Eucharistieviering in de Sint Servaas en een lunch bij de Zusters onder de Bogen. Door deze bijeenkomst zijn de persoonlijke banden weer aangehaald, zijn ideeën, vragen en hoop gedeeld en is de basis gelegd voor volgende stappen in verbondenheid de toekomst tegemoet.

P. MARK-ROBIN HOOGLAND C.P.,
RAADSLID VAN DE UCESM

De inleidingen van de verschillende sprekers tijdens de UCESM bijeenkomst zijn terug te vinden op www.ucesm.net (Engels)

Ad Liminarapport: Religieus leven in een nieuwe realiteit

Naar aanleiding van het ad liminabezoek van de Nederlandse bisschoppen heeft het Dicasterie voor de Instituten van Gewijd Leven en de Sociëteiten van Apostolisch Leven (DIVCSVA) de KNR gevraagd een rapport op te stellen over de stand van zaken in religieus Nederland. De KNR heeft daartoe een notitie opgesteld en deze aan het dicasterie toegestuurd. Er is geprobeerd niet in de achteruitkijkspiegel te kijken, maar naar de weg die we nu gaan.

Het spreekt vanzelf dat de kwetsbare ouderdom van de religieuzen en van de religieuze instituten in het rapport naar voren komt. De cijfers daarover spreken duidelijke taal. Toch slagen wij erin, zelfs in deze ouderdom, om waardevolle dingen te doen. Religieuzen ondersteunen sociale en pastorale projecten in binnen- en buitenland.

Kloosters bieden met gastenverblijven menigeen een moment van bezinning. Er wordt in kloosters ruimte gemaakt voor vluchtelingen.

Intussen gaat de jonge generatie religieuzen nieuwe wegen, in een samenleving die totaal anders is als die waarin hun voorgangers werkten. Ze gaan terug naar de kern, in vormen en taal die passen bij nieuwe omstandigheden.

De jongere religieuzen zijn internationaler georiënteerd. Niet alleen komen veel van de jonge religieuzen uit het buitenland, de Nederlanders gaan voor hun vorming vaak de grens over. Het is te hopen dat internationale religieuze instituten zullen blijven investeren in Nederland. Het is aan de religieuzen in Nederland en aan hun conferentie om eraan bij te dragen dat religieuzen hier hun thuis zullen kunnen vinden.

Het rapport van de KNR voor het Ad Limina bezoek is te lezen via www.knr.nl en op te vragen bij het secretariaat

Doek valt voor Augustijns Instituut

Zaterdag 15 oktober organiseerde het Augustijns Instituut (AI) voor de laatste maal een ontmoetingsdag. Dit is tevens een afscheid. Per 31 december houdt het Instituut op te bestaan.

Het Augustijns Instituut is in 1989 door de Nederlandse Provincie der Augustijnen opgericht. Het instituut had als doel de belangstelling voor en de bestudering van Augustinus' spiritualiteit in het Nederlandse taalgebied te stimuleren. Dit doel wordt op drie manieren nagestreefd: door publicaties (met name vertalingen), studiedagen en het begeleiden van cursusdagen, bezinningsbijeenkomsten bij bijvoorbeeld parochies, opleidingen of kloosters.

Voor de oprichting van het AI waren er nog maar weinig teksten van Augustinus vertaald in het Nederlands. In

de loop der jaren zijn vele preken en andere teksten van deze kerkvader vertaald en gepubliceerd. Dit gebeurde door een aantal vaste vertaalgroepen. Tijdens deze laatste ontmoetingsdag vertelden de drie vaste medewerkers van het instituut iets over een voor hen aansprekende tekst van Augustinus.

In maart verscheen een kleine, laatste bundel. "Na het voltooiën van het laatste grote vertaalproject, besloten we tot een klein extra projectje om als het ware af te kicken van onze decennialange samenwerking," schrijft Hans van Reisen, studiesecretaris van het AI hierover. Deze laatste bundel gaat over de christelijke geloofsbelijdenissen. In vier preken legt Augustinus die geschriften uit aan katholieken die zich in de Paasnacht willen laten dopen. Volgens de kerkvader zijn belijdenissen een herkenningsteken voor gelovigen onderling.

De domeinnaam augustijnsinstituut.nl zal vanaf januari 2023 verwijzen naar de pagina Augustijns Instituut op Lucepedia. Hier staan de biografie van Augustinus, het overzicht van de opera omnia Augustini en ook een overzicht van de collectiegeschiedenis van het instituut. De catalogus van de Augustijnse collectie staat bij de Tilburg University. De domeinnaam augustinus.nl zal verwijzen naar de Nederlandse pagina van het AHI in Leuven. Hier staan behalve Augustinus' biografie en zijn opera omnia ook alle Nederlandse Augustinusvertalingen vermeld.

Groen licht voor verduurzaming Sint Josephsberg Megen

De verduurzaming van klooster Sint Josephsberg van de clarissen in Megen staat al enkele jaren op de agenda. In november 2018 sloten de zusters clarissen, de KNR, de provincie Noord Brabant en de gemeente Oss hiervoor een intentieovereenkomst. In overleg met deze partners stelden de zusters een plan op. Het verduurzamen van een drie eeuwen oud rijksmonument zoals het klooster vraagt een aanzienlijke investering. Hoewel de zusters sinds 2018 de exploitatie van hun klooster flink hebben kunnen verbeteren, is de investering te hoog voor de zusters om volledig uit eigen middelen te financieren. Zij hebben daarom een financiële bijdrage van hun partners gevraagd.

Maatschappelijke tegenprestaties

Via de KNR hebben religieuzen van andere ordes en congregaties vanuit onderlinge solidariteit (KOS) een aanzienlijke bijdrage toegezegd. Naast de KNR en bisdom Den Bosch, zegde ook de provincie een bijdrage toe. Voorwaarde is dat ook de gemeente een deel van de kosten op zich zou nemen. Op 6 oktober kwam er groen licht van de gemeente Oss, waar Megen onder valt. De gemeenteraad keurde het voorstel goed. De financiële ondersteuning wordt gegeven in de vorm van een lening. Deze zal over een periode van twintig jaar door de

clarissen worden terugbetaald. Jaarlijks komt dit neer op een bedrag van 19.000 euro aan rente en aflossing. Afgesproken is dat de zusters voor dit bedrag gedurende twintig jaar een aantal maatschappelijke tegenprestaties leveren. Zo gaan de clarissen educatie bieden op het gebied van duurzaamheid en kunnen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt er terecht voor een werker-varingsplaats. Ook krijgen mensen in nood, die op zoek zijn naar een periode van sabbat de mogelijkheid om in het klooster tot rust te komen.

De zusters zijn blij met het besluit van de gemeente Oss. Zuster Angela Holleboom, abdis: “Als franciscaanse religieuzen zit eerbied en zorg voor de aarde en solidariteit met de meest kwetsbaren de clarissen in het bloed. Dat willen wij ook uitdragen. Wij zijn blij dat we in overleg met onze partners een manier hebben gevonden om onze maatschappelijke bijdrage te vergroten en tegelijkertijd de toekomst van het rijksmonumentale klooster veilig te stellen.”

Samen met architect, aannemers en projectleiders gaan de zusters nu kijken hoe de verduurzaming concreet vorm kan krijgen.

Klooster Sint Josephsberg Megen

Tentoonstelling over Franciscus van Sales en zijn volgelingen

Mgr. De Jong en de laatste zuster van de Visitandinnen verrichten de opening.

“Doe alles uit liefde en niet omdat het moet.” Deze uitspraak van Franciscus van Sales vormt de rode draad van de expositie over zijn leven en gedachtengoed die op 1 oktober werd geopend door bisschop De Jong, hulpbisschop van het bisdom Roermond. Samen met de laatste in Nederland wonende zuster Visitandin, de congregatie die door Franciscus van Sales is gesticht, onthulde hij de eerste tafel van die van tien congregaties die door de heilige zijn geïnspireerd. Daarna sprak hij een zegenbede uit. Dit alles onder toezicht van de oversten en andere leden van o.a. de fraters van Tilburg, de zusters van Liefde (Tilburg), de Salesianen en zusters van Don Bosco, zusters van het Arme Kind Jezus en de Oblaten van Sint Franciscus van Sales. Al deze congregaties vinden hun inspiratie in de spiritualiteit van Franciscus en zijn terug te vinden in de tentoonstelling.

Museum de Schat van Simplveld

De tentoonstelling wordt gehouden in de kapel van het voormalige klooster van de Zusters van het Arme Kind Jezus. Onder de naam Museum De Schat van Simplveld draagt het sinds enkele jaren het religieuze erfgoed van de zusters uit. Naast een vaste collectie van schitterend geborduurde paramenten en kerstgroepen van wassen beelden biedt het museum ruimte voor wisselende tentoonstellingen, zoals deze over Franciscus van Sales.

Opbouw van de tentoonstelling

De tentoonstelling bevat verschillende elementen en is deels ook interactief. Door middel van QR-codes krijg je als bezoeker meer informatie. Na een introductiefilmpje

Franciscus stelt de bezoekers vragen. Via een QR-code komen ze meer te weten

kom je de expositieruimte binnen wandelend tussen replica's van glas-in-loodramen van de basiliek van Anancy. In de ramen wordt het hele leven van Franciscus van Sales verteld. Daarna maak je kennis met een tiental congregaties die in de lage landen actief waren/zijn, die zich voor hun spiritualiteit beroepen op de geschriften van Franciscus van Sales. Het zijn vooral actieve congregaties die hun sporen hebben verdiend in onderwijs, gezondheidszorg, jeugdwerk en jeugdzorg, pastoraat en ontwikkelingssamenwerking.

Vervolgens presenteert Franciscus van Sales zichzelf met een aantal kernwoorden uit zijn spirituele gedachtengoed. Via QR-codes gaat hij in gesprek en vraagt de toeschouwer om antwoorden op de vraag naar diens eigen spiritualiteit.

Naast deze drie accenten wordt de aandacht getrokken naar een aantal religieuze kunstobjecten: reliekschrijnen, monstransen, kazuifels, processievaandels, heiligenbeelden enz. Tot slot laten enkele moderne kunstenaars zien wat Franciscus van Sales hen te zeggen heeft.

Voor kinderen is er een puzzeltocht over de tentoonstelling en er zijn momenten waarop ze op een creatieve manier kennis nemen van het leven en werk van Franciscus van Sales. Een animatiefilm over zijn leven laat aan kinderen zien wie Franciscus van Sales was.

In de museumwinkel zijn diverse aan Franciscus van Sales gerelateerde producten te koop: boeken, devotiekaarsen, DVD's en wijn uit zijn geboortestreek, Savoye onder het meer van Genève in Frankrijk.

De expositie is nog te bezoeken t/m 29 januari 2023, tijdens de openingstijden van het Museum de Schat van Simplveld

Bijeenkomst over energie en verduurzaming

Op 10 november organiseerde de KNR een bijeenkomst over energie en verduurzaming. In deze tijden van sterk stijgende energieprijzen lopen de kosten voor veel kloosters ook enorm op. In 2017 heeft de provincie Noord-Brabant samen met de KNR in de vorm van een pilot al een aantal energiescans laten uitvoeren bij enkele Brabantse kloosters. Er wordt dan door deskundigen gekeken naar mogelijkheden om op korte en langere termijn energiebesparende maatregelen toe te passen. Tijdens de bijeenkomst presenteerde OOM Advies, het bedrijf dat de scans uitvoerde de resultaten. Daarna vertelde Marga Arendsen van het Kruisherenklooster Sint Agatha – een van de kloosters uit de pilot - hoe zij met het advies aan de slag zijn gegaan. Ook anderen vertelden over hun ervaringen.

Na de pauze gaf de heer Huibregt Bos van het bedrijf Movenext een presentatie met praktische tips over verduurzaming en energiebesparing bij monumentale gebouwen.

De KNR biedt al haar leden de mogelijkheid om een energiescan uit te laten voeren in gebouwen die eigendom zijn. In de Commissie Beheer en Bestuur wordt nagedacht over mogelijkheden om de religieuze instituten te ondersteunen op het gebied van energiebesparing.

In het laatste deel van de bijeenkomst, ging het niet over energie en verduurzaming. Jasper van Deurzen gaf een

Cover handleiding verduurzaming kloosters

korte presentatie over het verloop van het Jaar van het Brabants Kloosterleven in 2021. Er zijn in dat jaar veel initiatieven ontplooid. Samen met de provincie, de KNR en de betrokken kloosters en organisaties wordt nu gekeken hoe een aantal van die initiatieven die zijn ontstaan, verder kunnen worden ontwikkeld en wellicht een landelijke vervolg kunnen krijgen. Zo wordt er in vervolg op Ons Kloosterpad – de langeafstandsrouten langs 55 (voormalige) kloosters in Oost- en Midden-Brabant – gewerkt aan kortere ommetjes en een Kloosterfietspad. Daarnaast zijn wordt er nagedacht over een manier om gezamenlijk de diverse kloosterproducten via bijvoorbeeld een webshop te verkopen.

Een verslag van de middag is op te vragen bij het secretariaat van de KNR.

Op de website van de KNR zijn meer tips en adviezen te vinden over energiebesparing voor kerken en kloosters. (www.knr.nl → informatie → voor religieuzen → financieel-economische onderwerpen → energie)

Naar aanleiding van de energiescans brachten KNR en provincie Noord-Brabant een brochure uit "Handleiding verduurzaming kloostergebouwen. Deze is te downloaden via de website van de KNR

Vraag en aanbod

Gezocht: Processiekruis

De natuurbegraafplaats Koningsakker van de Trappistinnen in Arnhem is op zoek naar een processiekruis. Dit kan worden gebruikt bij de uitvaarten die er gehouden

worden. Via de INFO-brief werd eerder al om een wie-rookvat gevraagd. Dat is inmiddels aangeboden.

Wie een processiekruis voor de zusters heeft, kan het doorgeven via secretariaat@knr.nl

Boeken en beelden

De schreeuw van de aarde

Zes leerdichten

‘De Schreeuw van de aarde’ bevat zes bijbelse leerdichten die zijn ontstaan in de setting van de Ekklesia Breda. De teksten verraden hoe binnen deze gemeen-

schap de Bijbel wordt gelezen in de ene hand, met in de andere hand de krant. Aloude wijsheid werpt licht op de actualiteit en biedt een koers om nieuwe wegen te banen. Die dubbele aandacht is ook aanwezig in ‘De schreeuw van de aarde’. De teksten zijn bijbels geïnspireerd en tegelijk klinken de ecologische crisis, maar ook de grote sociale problemen van onze tijd door.

De verschillende crises die tegenwoordig over elkaar heen lijken te buitelen, maken duidelijk dat we op een moment zijn beland dat de wal het schip keert. Er zitten fundamentele fouten in de manier waarop we met de aarde omgaan en hoe we omgaan met mensen die anders zijn dan wij; vooral mensen zonder macht, met een andere huidskleur, een andere religie, een andere sociale status.

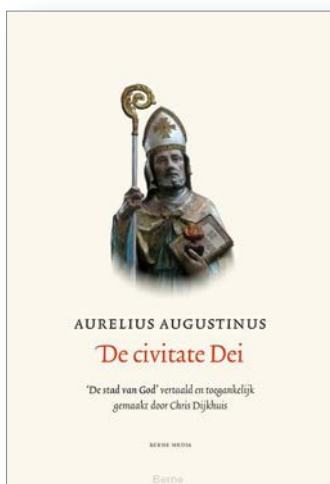
Een ommekeer is nodig, een ‘ecologische bekering’ om woorden te gebruiken uit *Laudato Si’*. We moeten op zoek naar een nieuwe manier van ons verhouden tot de aarde en elkaar. De zes leerdichten zijn poëtisch en meditatief. Ze raken het hart als je ze aandachtig leest. De illustraties van Sylvia Thijssen - fotoschilder-collages, soms ruw en rauw, dan weer lieflijk en speels - versterken de impact van de woorden. Juist door de diepere lagen van de ziel aan te spreken is het boek een waardevolle bijdrage aan de zoektocht naar een leefbare toekomst voor allen, die we met zoveel mogelijk anderen moeten gaan de komende decennia.

Sommige leerdichten vragen erom op muziek gezet te worden. Er ligt het idee om in ieder geval het laatste leerdicht over de aarde op muziek te zetten. Het zal de impact van de poëtische, meditatieve woorden alleen maar versterken.

De teksten lenen zich ook voor gezamenlijke lezing en bezinning in een Leerhuis-setting. Zoekend en tastend zullen we immers gezamenlijk op weg moeten gaan in onze zoektocht naar een wereld die toekomst heeft.

GERARD MOORMAN

De schreeuw van de aarde. Zes bijbelse leerdichten. Franck Ploum. Uitgeverij Parisbooks. Prijs: € 14,95. ISBN: 9789493280410

De civitate Dei

‘De civitate Dei’ is het alom bekende en belangrijke werk dat Augustinus over de stad van God geschreven heeft. Het kolossale werk is in het Nederlands één keer eerder vertaald, namelijk door

Gerard Wijdeveld (Ambo, 1983). Maar met zijn 662 hoofdstukken, verdeeld over 22 boeken, is de uitgave lastig te hanteren en is de taal niet meer van deze tijd.

Classicus Chris Dijkhuis heeft om het werk toegankelijk te maken gekozen voor een combinatie van vertalen en samenvatten en er een tweejarige kalender in boekvorm van gemaakt. De grote hoeveelheid noten staan per dag onder de tekst. Naast registers van namen, bijbelplaatsen en geciteerde auteurs is er ook een zeer uitgebreid register van onderwerpen, uniek en goed nieuws voor professionals en geïnteresseerde leken van alle gezindten.

Chris Dijkhuis (Haaksbergen, 1940) studeerde klassieke taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam en werkte in het middelbaar onderwijs. In zijn doctoraalstudie kwam hij in aanraking met *De civitate Dei* van Augustinus. Na 34 jaar en een religieuze zoektocht belandde hij in Nijmegen in Augustijns centrum De Boskapel, inmiddels opgegaan in Stads klooster Mariken. Daar viel het kwartje van zijn oude liefde. Op 1 februari 2014 begon hij aan zijn ‘opus magnum’ om dit invloedrijke werk van de westerse cultuur opnieuw vanuit het Latijn te vertalen en toegankelijk te maken.

De civitate Dei. Aurelius Augustinus. Vertaald door Chris Dijkhuis. Uitgeverij Abdij van Berne. Prijs: € 39,95. ISBN: 9789089723987

Als een wachtwoord

Vier preken over christelijke geloofsbelijdenissen [Sermones 212-215]

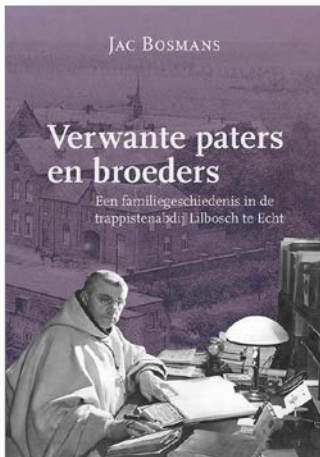
Dit boekje bevat de vertaling van vier preken van Augustinus (354-430) over

christelijke geloofsbelijdenissen. Daarin spoort hij gelovigen aan om de tekst ervan uit het hoofd te leren en dagelijks op te zeggen. Toch hechtte de bisschop van Hippo Regius niet aan al te strikte formules: uit het vier-tal preken blijkt dat hij door de jaren heen verschillende versies gebruikte om het christelijk geloof uit te leggen aan belangstellenden die zich definitief wilden aansluiten bij de kerkgemeenschap.

De geloofsbelijdenis fungeert daarbij als een wachtwoord waarmee christenen elkaar kunnen herkennen en bemoedigen. De kerk kende naar Augustinus' overtuiging vele toegangen om belangstellenden van uiteenlopende achtergrond en met verschillende capaciteiten binnen de geloofsgemeenschap op te nemen.

Deze uitgave geldt ook als een puntig slotakkoord. Ruim dertig jaar lang heeft het Augustijns Instituut in opdracht van de Nederlandse provincie van de Orde der Augustijnen de belangstelling gestimuleerd voor Augustines en zijn spiritualiteit. Door verschillende interdisciplinaire taalgroepen kwamen in drie decennia tientallen nieuwe Nederlandse vertalingen tot stand. Zo kwam een substantieel deel van zijn nalatenschap beschikbaar voor het Nederlandse taalgebied. Per 31 december houdt het Augustijns Instituut op te bestaan.

Als een wachtwoord. Vier preken over christelijke geloofsbelijdenissen. Aurelius Augustinus. Ingeleid, vertaald en van aantekeningen voorzien door Joke Gehlen-Springorum, Vincent Hunink, Hans van Reisen en Annemarie Six-Wienen. Uitgeverij Damon. Prijs € 14,90. ISBN: 9789463403238

Verwante paters en broeders

Abdij Lilbosch, gesticht in 1883, heeft in de twintigste eeuw te midden van de trappistenabdijen in Nederland en België een

heel eigen positie ingenomen. Het geniet faam vanwege de innovatieve wijze waarop landbouw en veeteelt werden en nog steeds worden bedreven. Geheel tegen de solitaire natuur van de trappisten in kende het tot in de Tweede Wereldoorlog een bloeiend jongensinternaat. Na de oorlog bestond er zelfs nog een halve eeuw lang een actieve reünistenvereniging. Lilbosch viel ook op door het ongebruikelijk hoge aantal paters en broeders die aan elkaar verwant waren. In de voetsporen van zijn zes oudooms wandelt de auteur door de geschiedenis van deze bijzondere abdij in Limburg.

In het eerste deel van het boek wordt de algemene geschiedenis van de abdij besproken. Het tweede deel vertelt het verhaal van de zes paters en broeders die familie waren van de schrijver. Veel van de verhalen zijn gebaseerd op de herinneringen van oud-leerlingen van het jongensinternaat waarover geschreven is in het blad Oriëns. Van de originele archieven van de abdij zelf is in de Tweede Wereldoorlog veel verloren gegaan toen de Duitsers in 1942 de abdij en de school innamen.

Jac Bosmans (1945) is emeritus-hoogleraar Geschiedenis, Radboud Universiteit Nijmegen.

Verwante paters en broeders. Jac Bosmans. Uitgeverij Verloren. Prijs € 25,-. ISBN: 9789087049867

Licht tot vrede

Op weg naar Kerstmis 2022

‘Vrede op aarde onder de mensen in wie Hij welbehagen heeft’: zo zingen de engelen bij de geboorte van Jezus. Veel mensen hebben uitgekeken naar

deze Vredevorst en doen dat vandaag de dag nog steeds. De wereld hunkert naar harmonie, naar een licht van waarheid, rechtvaardigheid, geloof en bevrijding.

In kloosters is het een goede gewoonte om elke ochtend een korte tekst te lezen en dan de rest van de dag op het stukje te kauwen. Om die woorden tijdens je werkzaamheden op de achtergrond mee te laten klinken zodat de zinnen bewust of onbewust je dag kunnen kleuren.

‘Licht tot vrede’ bundelt inspirerende overdenkingen van vier Dominicanessen van de Heilige Familie; zuster Holkje van der Veer, zuster Marga Zwiggelaar, zuster M. Catharina Al en zuster Nadia Kroon.

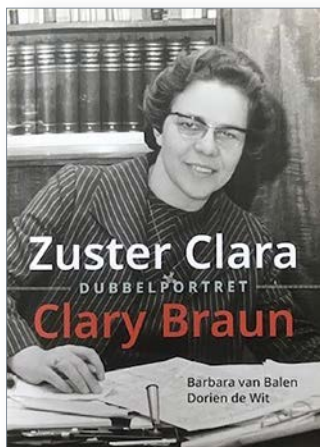
Holkje, die dit jaar overleed, tekende in 2021 nog het volgende op: “De wereld is geen veilige woonplaats. We weten het en het doet zeer.” In de kerk, maar ook met Kerstmis draait het volgens haar ondanks alles om “hoop hebben, hoop houden en elkaar bemoedigen”.

Dit boekje is een liefdevolle leidraad om in deze donkere dagen op weg naar Kerstmis het Licht te volgen, hoopvol richting vrede. Het is een uitnodiging om je te wapenen met het Licht.

Licht tot vrede. Op weg naar Kerstmis 2022.

Holkje van der Veer, Marga Zwiggelaar, M. Catharina Al, Nadia Kroon. Uitgeverij Abdij van Berne. Prijs: € 6,95.

ISBN: 9789089724465

Zuster Clara - Clary Braun

Dubbelportret

Zuster Clara Braun jmj werd als 34-jarige de derde rector van het lyceum Maria Virgo in Rotterdam. Ze vervulde die rol met verve en was geliefd bij haar

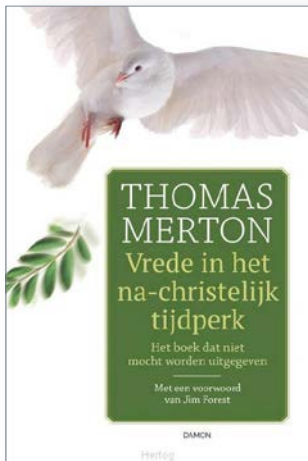
leerlingen. Soeur Clara was als een rots in de branding voor haar leerlingen. Toen zij in september 2021 overleed, realiseerden haar voormalige leerlingen Barbara van Balen en Dorien de Wit zich dat hun kans op een gesprek met hun vroegere rector verkeken was. Dat hun school door de zusters werd geleid en dat een deel van de docenten eveneens zusters waren was in de jaren zestig vanzelfsprekend. Pas later begrepen de auteurs van dit dubbelportret hoe bijzonder het was dat de zusters zich met hart en ziel inzetten voor de opvoeding en het onderwijs en hoeveel deze intensieve betrokkenheid hen gebracht heeft.

Onderwijs door religieuzen heeft in bijzondere mate bijgedragen aan de emancipatie van meisjes en vrouwen. Geleerde religieuzen waren een voorbeeld, een rolmodel zou het nu genoemd worden. Door het onderwijs en door

deze rolmodellen kregen meisjes een breder perspectief: studeren was ook een mogelijkheid, en een beroep uitoefenen was ook een nastrevenswaardig toekomstbeeld en leiding geven was ook voor vrouwen geen onmogelijkheid. Met de vernieuwing in het kerkelijk leven en het verdwijnen van de sociale taken van zusters naar leken en organisaties in de maatschappij, is dit soort onderwijs verdwenen.

Dit motiveerde Barbara en Dorine om een portret van zuster Clara samen te stellen. Zij vroegen oud-leerlingen en –docenten om hun herinneringen aan haar op te stellen. Dat leverde een rijk beeld op van Clara's jaren in Rotterdam. Het leidde ook tot vragen naar haar leven voor en na die schoolperiode. Clara bleek voor en nadat ze rector was Clary te hebben geheten. Na haar Rotterdamse tijd belandde ze in een crisis, maar ze vond weer een rol voor zichzelf na een bijzondere ervaring. Ruim twintig jaar leidde ze het retraite- en stiltecentrum Ons Huis. En ook daar blijkt ze voor veel mensen van grote betekenis te zijn geweest. Clara en Clary: twee namen, twee levens, het werd een liefdevol dubbelportret van een bijzondere vrouw.

Zuster Clara - Clary Braun, dubbelportret. Barbara van Balen en Dorien de Wit. | Uitgegeven in eigen beheer.
Prijs 20,- (inclusief porto). Te bestellen via Zusterclary@gmail.com; ISBN: 97890903617100

Vrede in het na-christelijke tijdperk

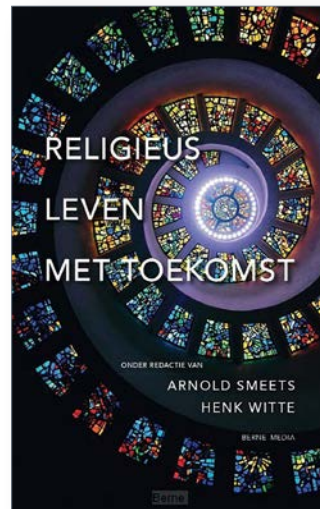
Het boek dat niet mocht worden uitgegeven

In deze tijden van oorlog, in Europa en daarbuiten, is dit boek van Thomas Merton actueler dan ooit. Hij schreef het in 1962 toen de Koude Oorlog op zijn hoogtepunt was en het uitbreken van een kernoorlog waarschijnlijk leek. Hij beschrijft hoe het christendom vanaf de begintijd tot in de twintigste eeuw over oorlog heeft gedacht. Het door Augustinus geïntroduceerde begrip 'rechtvaardige oorlog' speelt daarin een cruciale rol. Merton bespreekt morele dilemma's ten aanzien van oorlogs- en vredesvraagstukken vanuit de christelijke moraal, die sinds de Eerste Wereldoorlog steeds minder relevant lijkt te zijn geworden voor politieke besluitvorming. Ook het handelen van mensen die zich christen noemen, staat vaak op gespannen voet met het evangelie. Omdat het christendom voor velen slechts een façade is geworden spreekt Merton van het na-christelijk tijdperk.

Zijn orde verbood publicatie van Mertons boek, omdat het niet passend was dat een monnik zich met dit soort zaken bezighield. Het pas in 2004 uitgegeven boek verschijnt nu voor het eerst in een Nederlandse vertaling. Deze vertaling begint met een inleiding van Jim Forest. Centraal staat de vraag wat de houding van een christen zou moeten zijn ten aanzien van oorlog en wat christenen kunnen doen om zich in te zetten voor vrede. Mertons analyses beginnen bij Bijbelteksten en hij beschrijft vervolgens hoe de christelijke leer over oorlogsvoering zich in de loop van de eeuwen heeft ontwikkeld tot in de 20e eeuw. Hij vraagt zich daarbij af of die leer niet aan herziening toe is sinds het mogelijk is om met kernwapens de hele beschaving te verwoesten.

Vrede in het na-christelijk tijdperk. Het boek dat niet mocht worden uitgegeven. Thomas Merton. Vertaald door Willy Eurlings. Uitgeverij Damon. Prijs: € 19,90.

ISBN: 9789463403382

Religieus leven met toekomst

Religieus leven met toekomst is een inspirerende reflectie op een vitaal en toekomstbestendig religieus leven. De artikelen in deze bundel zijn afkomstig van zowel leken als

religieuzen en zij schrijven vanuit een theologische of spirituele invalshoek. In de aanloop naar deze publicatie werden drie webinars georganiseerd, in december 2021 en januari 2022. Tijdens deze online-bijeenkomsten werd de leefwijze van religieuzen onder de loep gelegd, evenals de diverse 'antwoorden' van religieus leven op de huidige westerse samenleving – een samenleving waarin christelijk leven marginaal geworden is, individualisering en autonomie hoogtij vieren en nieuwe maatschappelijke tweedelingen aan het licht komen. Hoewel...? Bij jong en oud leeft echter beslist belangstelling voor religieus leven. Nieuwe initiatieven komen van de grond op plekken waar men ze niet verwacht. Betrokkenen zetten zich op verschillende manieren in om de gemeenschappen en hun erfgoed overeind te houden; participatie neemt nieuwe vormen aan.

Religieus leven met toekomst bevat bijdragen van Henk Witte en Arnold Smeets (redactie), Catharina Al o.p., Erik Borgman, Léon van den Broeke, Annemie Deckers, René Dinklo o.p., Stephan van Erp, Quirien Hagens, Angela Holleboom o.s.c., Rosaliene Israël, Anique de Kruijf, Avin Kunnekkadan s.v.d., Karen Lens, Stefan Mangnus o.p., Sjoerd Mulder, Peter Nissen, Gemma Simmonds c.j., Bernardus Peeters o.c.s.o., Paul van Tongeren, Martha Verstraeten o.s.b. en Jan-Willem Wits.

Religieus leven met toekomst. Henk Witte en Arnold Smeets (redactie). Uitgeverij Abdij van Berne. Prijs: € 22,50. ISBN: 9789089724502

Wat de bijbel wèl zegt over homoseksualiteit

Een kritische en spirituele herlezing

“In Kerk en maatschappij liggen weinig onderwerpen gevoeliger dan homoseksualiteit. En niemand kan eromheen. Gods

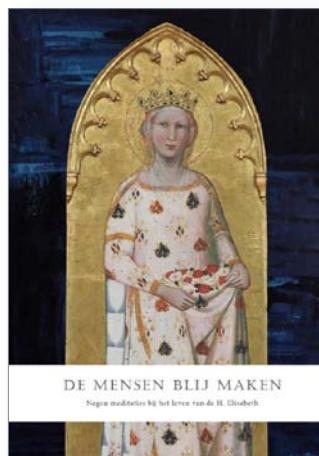
Pater Dr. Mark-Robin Hoogland kwam als pastor homo’s en lesbische vrouwen tegen; kerk-betrokken en tegelijkertijd met het gevoel door deze kerk in de steek gelaten te zijn. Hij werd geraakt door hun verhaal, hun pijn, en ging een proces aan van dialoog.

Woord wordt veelal gebruikt om homoseksualiteit te veroordelen. Dit boek toont echter aan: wie goed leest, ontdekt dat de Bijbel een bouwsteen is voor een volledig inclusieve gemeenschap. Iedereen die het betreft of hierover ‘een mening’ heeft, moet zich goed laten informeren. Dit boek doet precies dat: helder en heilzaam” aldus pater Mark-Robin Hoogland, tevens auteur van de overwegingen in het boek.

Mgr. De Korte schrijft in zijn voorwoord: “Er zijn thema’s binnen onze Kerk die veel emotie oproepen. Homoseksualiteit is zo’n thema. In de meeste parochies probeert men dit te vermijden door zowel te zwijgen als te dulden. Persoonlijk beschouw ik dat als een zwakgebod. In een volwassen Kerk zou ook over spannende thema’s een open dialoog mogelijk moeten zijn. Dit boek biedt een bouwsteen voor een serieus gesprek.”

Wat de bijbel wèl zegt over homoseksualiteit. Een kritische en spirituele herlezing. Daniel A. Helminiak.

Vertaling en preken door pater Mark-Robin Hoogland. Uitgeverij Abdij van Berne. Prijs: € 19,95. ISBN: 9789089724441

De mensen blij maken

‘De mensen blij maken’ is de titel van de bundel met negen meditatieve vieringen bij het leven van de heilige Elisabeth van Thüringen. Elke meditatie cirkelt rond een thema uit haar leven. De meditatieve vieringen kan men gedurende negen aaneengesloten dagen houden. Ze vormen dan samen een novena. Maar ze kunnen ook heel goed over een langere periode – wekelijks of maandelijks – worden verspreid. De vieringen zijn zowel gezamenlijk als individueel te gebruiken. Aan het begin van het boekje

Film 'The Letter'

Op 4 oktober 2022 bracht het Vaticaan de documentaire *The Letter* uit. De titel verwijst naar *Laudato Si'*, de 'rondzendbrief' van paus Franciscus over onze

opdracht zorg te dragen voor de meest kwetsbaren en voor de aarde. De centrale boodschap van de encycliek is dat we dringend met 'alle mensen van goede wil' op zoek moeten gaan naar manieren om te bouwen aan een wereld die toekomst heeft.

Het bijzondere van *The Letter* is dat niet de gebruikelijke hooggeleerde heren het woord nemen, maar juist mensen uit de marge. Arouna Kandé, een jonge man uit Senegal vertegenwoordigt de armen. In tegenstelling tot veel van zijn leeftijdgenoten heeft hij bewust de keuze gemaakt om in eigen land te blijven en niet als migrant zijn geluk te beproeven in Europa. Schrijnend zijn de verhalen die hij vertelt over vrienden die bij de overtocht in gammele bootjes zijn verdronken. De jongste generatie wordt vertegenwoordigd door Ridhima Pandey, een dertienjarige klimaatactiviste uit India. *The Letter* toont fragmenten

van een bijeenkomst in de VN waar zij samen met Greta Thunberg en andere jongeren regeringsleiders oproepen hun verantwoordelijkheid te nemen. Cacique Odair, een inheemse leider uit het Amazonegebied, vertegenwoordigt de inheemse volkeren. Zijn leven wordt bedreigd sinds mijnbouwers hun oog hebben laten vallen op het gebied waar zijn volk leeft. Een echtpaar uit Hawaï ten slotte, vertegenwoordigt de natuur. Beiden zijn bioloog en hebben de koraalriffen rondom Hawaï zienderogen kapot zien gaan.

Op uitnodiging van de paus komen deze mensen naar Rome om met elkaar en de paus in gesprek te gaan. Ondanks alle onderlinge verschillen groeit er in de dagen dat zij in Rome en Assisi bijeen zijn een diepe verstandhouding tussen hen. Naast alle hartverscheurende beelden die de film toont van armoede en verwoesting van de natuur, biedt het tegelijk een hoopvol perspectief. Er zijn overal ter wereld mensen, groepen en bewegingen die zich op allerlei manieren inzetten voor een wereld die toekomst heeft. *The Letter* roept ook ons op zich aan te sluiten bij al deze 'mensen van goede wil'.

GERARD MOORMAN

The Letter duurt 81 minuten en kan gratis worden bekeken op YouTube Originals, zoek op: *The Letter: Laudato Si Film*.

staan nog andere suggesties genoemd (bijv. uitgangspunt voor een geloofsgesprek). Ook biedt het boekje een levensbeschrijving van de heilige Elisabeth en geeft het een aantal liedsuggesties, daarbij verwijzend naar de liedbundels *Geprezen o Heer*; gezangen voor liturgie; *Nieuwe liedboek der kerken*; *Zangen van zoeken en zien*. Hoe je de vieringen kunt opbouwen staat aangegeven in

een Orde van dienst. Tot slot volgen de negen thema's: *Genoeg*, *Brood en rozen*, *Liefde*, *Moed*, *Roep om gerechtigheid*, *Vreugde*, *Dulden en dragen*, *Radicale keuze*, *Zorg voor zieke en kwetsbare mensen*. Bij ieder thema vind je een *Schrifttekst*, een verhaal, een korte bezinning en een gebed.

De mensen blij maken. Negen meditaties bij het leven van de H. Elisabeth, 48 blz., € 5,- (bij vijf exemplaren of meer: € 4,50) is te bestellen via de webshop van de Franciscaanse Beweging: www.shop.franciscaansebeweging.nl

Brandde ons hart niet

Zusters van JMJ van 1962-2022

In de jaren zestig woei er tijdens en na het Tweede Vaticaans Concilie een frisse wind in de katholieke kerk. In die jaren open- den zich ook de deuren van de theologische facultei-

ten voor vrouwelijke studenten theologie. Zuster Laetitia Aarnink was een van hen. Na haar doctoraal examen werd zij wetenschappelijk medewerkster 'religieus leven' bij het Titus Brandsma Instituut en redactielid van het tijdschrift Speling. Vanaf 1968 verzorgde zij vele lezingen over allerlei aspecten van het religieuze leven en zij schreef tientallen artikelen over het wel en wee van de Nederlandse religieuzen.

Als Zuster van de Congregatie van de Zusters van Jezus, Maria en Jozef (JMJ) heeft zij op verzoek van haar algemeen overste zuster Theresia Supriyati de geschiedenis van haar eigen congregatie beschreven in het boek 'Brandde ons hart niet'. Het is een open en persoonlijk verhaal geworden over trouw blijven aan de eigen roeping, maar ook over het omgaan met twijfels en

moeilijkheden op de weg. Het boek is een persoonlijke biografie met diepgaande reflecties over hoe dingen ge- gaan zijn, zoals ze gegaan zijn en hoe dat gekomen is.

Het leven van de zusters JMJ stond de laatste zestig jaar vooral in het teken van loslaten van wat met zorg en toe- wijding was opgebouwd. Scholen, verzorgingshuizen en vele kleine projecten hebben zij opgegeven of overge- dragen aan anderen. Zo hebben zij in 2015 hun moeder- huis Mariënborg in 's-Hertogenbosch verkocht aan de Jheronimus Academy of Data Science (JADS). Op 29 juli 2022 keerden zij nog één keer terug naar dit voormalige moederhuis om in de verbouwde kapel samen met een delegatie zusters uit India hun tweede eeuwfeest te vie- ren. In Nederland proberen de 37 oudere zusters het vuur van het begin brandend te houden te midden van de be- woners van de door henzelf opgerichte verpleeghuizen in Boxtel en in Heeswijk. In India en in Indonesië treden jaarlijks tientallen jonge vrouwen toe om zich als zuster van Jezus, Maria en Jozef toe te wijden aan onderwijs en ziekenzorg.

SANNY BRUINS O.CARM

Brandde ons hart niet. Zusters van JMJ van 1962-2022. Laetitia Aarnink.

Uitgegeven in eigen beheer. Prijs 15,- (inclusief verzendkosten). Te bestellen via secretariaat@socjmjn.nl

Een nieuw begin

Toen de wereld woest en ledig was,
maakte de Eeuwige een begin...

Toen Gods volk in uitzichtloze slavernij zat,
maakte de Redder een nieuw begin...

Toen Zijn geliefde mensen in ballingschap gevoerd waren,
maakte de Almachtige een nieuw begin...

Toen de Stad van God en heel het land bezet was en onderdrukt,
maakte de Levende een nieuw begin...

Elk jaar vieren wij uitbundig dat God met ons en voor ons
een nieuw begin maakt, juist in uitzichtloze situaties.

Kerstmis is bij uitstek het feest van de hoop,
omdat geen oorlog, onrecht of armoede de Kwetsbare tegenhoudt.

Wereldwijd vieren mensen Kerstmis en dat is op zich al hoopvol,
want blijkbaar verlangt een ieder naar vrede en het goede leven.

Door ons die deze herinnering levend houden, beleven en delen,
wordt deze hoop steeds weer een levende, concrete werkelijkheid.

Hoopvolle mensen treden samen de onzekere toekomst tegemoet
op de weg die de Allerhoogste Zelf als mens met ons begonnen is.

Om stil van te worden,
om méé te beginnen

luisteren	aandachtig
ontvangen	open
leren	niet-weten
vieren	dankbaar
dienen	van harte
leven	voor-goed

Zalig Kerstmis en een goed, gezegend nieuw jaar!

Mede namens de andere Bestuursleden en alle Medewerkers van de KNR,
Pater Mark-Robin Hoogland C.P., voorzitter

Agenda

2023

- 13 januari:** Dag voor religieuzen die mantelzorg verlenen, VUGHT
- 4 februari:** Dag voor jonge religieuzen, 'S-HERTOGENBOSCH
- 21 april:** Atelierdag vormings- en roepingsverantwoordelijken, locatie nog niet bekend
- 22 juni:** Algemene Vergadering, 'S-HERTOGENBOSCH
- 19 oktober:** Algemene Vergadering, 'S-HERTOGENBOSCH
- 20 oktober:** Atelierdag vormings- en roepingsverantwoordelijken, locatie nog niet bekend

